

ส่วนที่ 6

- **กลุ่มและการรวมกลุ่มทางด้านเศรษฐกิจ
ต่าง ๆ ของโลก**
- **ไทยกับเขตการค้าเสรี**
- **กฎระเบียบ ข้อบังคับการค้าระหว่างประเทศ**

บทที่ 12

กลุ่มและการรวมกลุ่มทางด้านเศรษฐกิจต่าง ๆ ของโลก

ขอบเขตของเนื้อหาเพื่อศึกษา

1. รูปแบบการรวมกลุ่มทางด้านเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคต่าง ๆ
2. กลุ่มเศรษฐกิจและการค้าระดับภูมิภาคต่าง ๆ
3. องค์การทางด้านเศรษฐกิจระดับโลก

ในราว 2 ทศวรรษที่ผ่านมา การแข่งขันในเวทีการค้าโลก ได้ทวีความรุนแรงขึ้นตามลำดับ ประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ จึงได้หันมารวมตัวกัน จัดตั้งกลุ่มทางด้านเศรษฐกิจขึ้น เพื่อรักษาผลประโยชน์ ลดปัญหาอุปสรรคทางการค้าร่วมกัน และเสริมสร้างอำนาจการต่อรองกับประเทศนอกกลุ่ม ซึ่งปัจจุบันการรวมตัวกันของกลุ่มในภูมิภาคต่าง ๆ ได้ขยายตัวอย่างกว้างขวาง และมีการพัฒนาขึ้นหลายรูปแบบ จำเป็นที่ผู้ประกอบการธุรกิจระหว่างประเทศต้องทำความเข้าใจ และนำความรู้ในเรื่องดังกล่าว ไปใช้ประกอบการวางแผนกำหนดกลยุทธ์ทางด้านธุรกิจระหว่างประเทศให้เหมาะสมต่อไป

12.1 รูปแบบการรวมกลุ่มทางด้านเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคต่าง ๆ

การรวมกลุ่มทางด้านเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคต่าง ๆ โดยทั่วไป สามารถจัดแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

- รูปแบบที่ 1 เขตการค้าเสรี (Free Trade Area)
- รูปแบบที่ 2 สหภาพศุลกากร (Customs Union)
- รูปแบบที่ 3 ตลาดร่วม (Common Market)
- รูปแบบที่ 4 สหภาพเศรษฐกิจ (Economic Union)

รูปแบบที่ 1 คือการรวมกลุ่มแบบ "เขตการค้าเสรี" (Free Trade Area) เป็นการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุดระหว่างประเทศสมาชิก เช่น เขตการค้าเสรี

อาเซียน หรือ AFTA เขตการค้าอเมริกาเหนือ หรือ NAFTA ฯลฯ การรวมกลุ่มในรูปแบบนี้ ข้อตกลงระหว่างประเทศสมาชิกจะครอบคลุมสาระสำคัญเพียงเรื่องเดียวคือ การตกลงและยกเลิกภาษี ที่เคยเรียกเก็บระหว่างกัน รวมทั้งขจัดปัญหา หรืออุปสรรคทางการค้าให้แก่กัน และกันเท่านั้น ซึ่งในที่สุดแล้วจะทำให้การค้าระหว่างประเทศสมาชิก เป็นไปโดยเสรี โดยไม่มีมาตรการกีดกันการค้า และไม่มีการเรียกเก็บภาษีระหว่างกัน ทำให้สินค้าและบริการซื้อขายแลกเปลี่ยนกันอย่างเสรี

รูปแบบที่ 2 คือการรวมกลุ่มแบบ "สหภาพศุลกากร" (Customs Union) นั้น ข้อตกลงระหว่างประเทศสมาชิก สำหรับการรวมกลุ่มแบบสหภาพศุลกากรนี้ จะครอบคลุมสาระสำคัญ 2 เรื่อง คือ นอกจากการตกลงยกเลิกภาษีระหว่างกัน ในการค้าขายระหว่างประเทศในกลุ่มสมาชิก ซึ่งเป็นข้อตกลงของการรวมกลุ่มแบบเขตการค้าเสรีแล้ว การรวมกลุ่มในรูปแบบนี้ จะครอบคลุมถึงอัตราภาษีศุลกากร ที่ประเทศสมาชิกเรียกเก็บ จากการนำเข้าสินค้าจากประเทศนอกกลุ่ม ที่ต้องเรียกเก็บในอัตราเดียวกันด้วย

รูปแบบที่ 3 คือการรวมกลุ่มแบบ "ตลาดร่วม" (Common Market) นั้น ข้อตกลงระหว่างประเทศสมาชิกจะครอบคลุมสาระสำคัญ 3 เรื่อง โดยสาระสำคัญ 2 เรื่องแรก จะเหมือนกับสาระสำคัญของการรวมกลุ่มแบบ "สหภาพศุลกากร" คือตกลงยกเลิกภาษี ที่เรียกเก็บระหว่างประเทศสมาชิก และกำหนดอัตราภาษีศุลกากร ที่เรียกเก็บจากประเทศนอกกลุ่ม เป็นอัตราเดียวกันแล้ว การรวมกลุ่มในรูปแบบนี้ ได้ตกลงให้สินค้าและปัจจัยการผลิต อาทิ เงินทุน แรงงาน และการบริการต่างๆ สามารถเคลื่อนย้ายได้อย่างเสรีระหว่างประเทศสมาชิก ปัจจุบันการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในรูปแบบนี้มีเพียงกลุ่มเดียว คือ สหภาพยุโรป (EU)

รูปแบบที่ 4 คือการรวมกลุ่มแบบ "สหภาพเศรษฐกิจ" (Economic Union) ซึ่งข้อตกลงระหว่างประเทศสมาชิกของการรวมกลุ่มแบบ สหภาพเศรษฐกิจนี้ จะครอบคลุมสาระสำคัญทุกเรื่อง ที่เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจเอาไว้ โดยเป้าหมายสุดท้ายของการรวมกลุ่มในรูปแบบนี้ ประเทศสมาชิกทุกประเทศ ต้องใช้นโยบายด้านการเงินและด้านการคลังร่วมกัน ใช้เงินสกุลเดียวกัน เพื่อให้อัตราการแลกเปลี่ยนคงที่ ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีการรวมกลุ่มเศรษฐกิจใด ที่มีการรวมกลุ่มในรูปแบบนี้ แต่ขณะนี้สหภาพยุโรป (EU) กำลังพัฒนาข้อตกลงในกลุ่มสมาชิก เพื่อไปให้ถึงจุดนี้ ซึ่งถือเป็นจุดสูงสุดของความร่วมมือทางเศรษฐกิจ

12.2 กลุ่มเศรษฐกิจและการค้าระดับภูมิภาค ที่มีบทบาทสำคัญในปัจจุบัน ได้แก่

12.2.1 อาเซียน (ASEAN)

อาเซียน หรือ สมาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Association of South East Asian Nation-ASEAN) การที่ผู้ประกอบการธุรกิจของประเทศไทย จะทำมาค้าขายกับประเทศเพื่อนบ้าน ที่อยู่รอบประเทศไทย มีความจำเป็นจะต้องทราบว่าประเทศไทย และประเทศเพื่อนบ้านได้มีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ มีข้อตกลงทางการค้า มีการให้สิทธิประโยชน์ระหว่างกัน รวมตลอดทั้งการค้าชายแดน ได้มีแนวโน้มอย่างไร กลุ่มอาเซียน จะเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่ง เพราะเป็นการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจการค้าในภูมิภาคนี้ นอกจากนั้น ยังมีการรวมกลุ่มย่อยๆ เช่น ข้อตกลงสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ ข้อตกลงการพัฒนาเศรษฐกิจอนุภูมิภาคสุมาตรา-น้ำโขง เป็นต้น ซึ่งจะมีข้อตกลงความร่วมมือเฉพาะระหว่างกัน

อาเซียนหรือสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก่อตั้งขึ้นโดยสมาชิกเริ่มแรก 5 ประเทศ คือ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย เมื่อปี พ.ศ. 2510 ต่อมาประเทศบรูไน เวียดนาม ลาว พม่า และกัมพูชา เข้าร่วมเป็นสมาชิก เมื่อปี พ.ศ. 2527, 2538, 2540 และปี 2542 ตามลำดับ รวมเป็น 10 ประเทศที่เป็นสมาชิก

12.2.1.1 วัตถุประสงค์ของอาเซียน

1. เพื่อเร่งรัดความเจริญทางเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางสังคม และการพัฒนาทางวัฒนธรรม
2. เพื่อส่งเสริมสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาค
3. เพื่อส่งเสริมให้ความร่วมมือกันในด้านต่างๆ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิชาการ วิทยาศาสตร์ และการบริหารอย่างจริงจัง

12.2.1.2 ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและการค้าของอาเซียน

ความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนที่เป็นรูปธรรม และมีความสำคัญมากในการยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศกลุ่มสมาชิก และกระตุ้นให้มีการค้าขายระหว่างกันให้มากขึ้น คือ ความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการค้า ซึ่งครอบคลุมอย่างกว้างขวางหลายด้าน ทั้งด้านการค้า การอุตสาหกรรม การลงทุน และการบริการ ความร่วมมือที่สำคัญๆ ที่ดำเนินการไปแล้ว ประกอบด้วย

1) เขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area หรือ AFTA)

เขตการค้าเสรีอาเซียน คือข้อตกลงของประเทศสมาชิก ที่เกิดจากการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 4 ที่ประเทศสิงคโปร์ เมื่อปี พ.ศ. 2534 โดยผู้นำของ 6 ประเทศ ได้แก่ ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และบรูไน มีมติเห็นชอบให้จัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน หรือเรียกโดยย่อว่า AFTA โดยปรับเปลี่ยนจากความร่วมมือทางด้านความมั่นคง มาเป็นด้านเศรษฐกิจ ปัจจุบันมีสมาชิก 10 ประเทศ โดยเพิ่มสมาชิกอีก 4 ประเทศ ได้แก่ เวียดนาม ลาว พม่า และกัมพูชา

หลักการที่สำคัญคือ ลดภาษีศุลกากรระหว่างกัน ในสินค้าอุตสาหกรรมและสินค้าเกษตรลงเหลือ อัตราร้อยละ 0-5 ภายใน 10 ปี (พ.ศ. 2538 - 2548) ยกเว้นสินค้าเกษตร ไม้แปรรูปที่อ่อนไหว ซึ่งจะลดภาษี ระหว่าง 1 มกราคม 2544 ถึง 1 มกราคม 2553 ทั้งนี้ให้มีมาตรการพิเศษสำหรับสินค้าเกษตรไม้แปรรูปที่อ่อนไหวสูง เช่น อัตราภาษีสุดท้ายมากกว่าร้อยละ 0-5 เป็นต้น

ให้มีการยกเลิกมาตรการจำกัดปริมาณทันทีที่สินค้าหนึ่งๆ ได้รับสิทธิประโยชน์ในการลดภาษี และยกเลิกมาตรการการที่มีใช้ภาษีศุลกากรอื่นๆ ภายใน 5 ปีต่อมา

2) โครงการความร่วมมือด้านอุตสาหกรรม (ASEAN Industrial Cooperation Scheme : AICO)

โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อขยายความร่วมมือด้านอุตสาหกรรม ระหว่างภาคเอกชนของอาเซียน การดำเนินการตามโครงการ คือ มีข้อตกลงด้านการผลิต ทั้งประเภทอุตสาหกรรมหรือชิ้นส่วน และส่งไปขายในประเทศสมาชิกอาเซียนที่มีข้อตกลง โดยสินค้าที่อยู่ในโครงการจะได้รับการลดภาษีลงเหลือร้อยละ 0-5 ทั้งนี้โดยไม่ต้องเป็นไปตามแผนการลดภาษีภายใต้ "อาฟต้า"

3) ความร่วมมือด้านบริการ

อาเซียนได้จัดทำกรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียน (AFAS : ASEAN Framework Agreement on Service) เมื่อเดือนธันวาคม 2538 โดยประเทศสมาชิก ตกลงเจรจาเปิดเสรีการค้าบริการสาขาต่างๆ ให้แก่กันและกัน 7 สาขา ได้แก่ สาขาบริการ ด้านการเงินและการธนาคาร โทรคมนาคม การท่องเที่ยว การขนส่งทางทะเลและทางอากาศ การก่อสร้าง การบริการธุรกิจ ขณะนี้อยู่ชั้นเจรจา

4) นอกเหนือจากความร่วมมือดังกล่าวข้างต้น ยังมีความร่วมมือด้านอื่น ๆ ประกอบด้วย ความร่วมมือด้านการลงทุน การอำนวยความสะดวก ในการขนส่งสินค้าผ่านแดนของอาเซียน ได้มีการลงนามในพิธีว่าด้วยกลไกระงับข้อพิพาทและกำหนดกลไกเชื่อมโยงความร่วมมือกับกลุ่มเศรษฐกิจในภูมิภาคอื่น ๆ

เป้าหมายของอาเซียนจะเห็นได้ จากการกำหนดวิสัยทัศน์อาเซียน ในปี 2020 (พ.ศ. 2563) ในส่วนเศรษฐกิจโดยกำหนดให้อาเซียนเป็นเขตเศรษฐกิจที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และสามารถแข่งขันในตลาดโลกในทุกๆ ด้าน โดยมีวิสัยทัศน์ว่า "อาเซียน ปี 2020 เป็นหุ้นส่วนร่วมกันในการพัฒนาอย่างมีพลวัต (ASEAN 2020 : Partnership in Dynamic Development)" โดยเน้นให้ความร่วมมือต่างๆ มีความสำเร็จสูงส่ง คือ เขตการค้าเสรี เขตการลงทุน เปิดเสรีด้านบริการ และที่สำคัญที่สุดคือ การกำหนดให้อาเซียนเป็นอยู่หัวน้ำที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก

12.2.1.3 ผลกระทบของประเทศไทยในการเข้าเป็นสมาชิก อาฟต้า (AFTA)

ผลกระทบของประเทศไทยในการเข้าเป็นสมาชิก พอลรูปได้ ดังนี้
ผลกระทบทางบวก

- การที่ประเทศสมาชิกลดกำแพงภาษีการนำเข้า-ส่งออก ทำให้สินค้าราคาถูกลง สามารถแข่งขันกับสินค้าของประเทศนอกกลุ่มได้ และเพิ่มขีดความสามารถในการส่งออกได้ดี

- ผู้บริโภคสามารถซื้อสินค้าในราคาถูกลง และมีสินค้าให้เลือกหลากหลาย

- มีการขยายตัวด้านการผลิต ภายในประเทศมากขึ้น เนื่องจากมีนักลงทุนจากประเทศนอกกลุ่มสมาชิกเข้ามาลงทุนในประเทศไทย โดยเข้ามาตั้งฐานการผลิต เพื่อส่งออกสินค้าไปยังกลุ่มอาเซียน เพราะไม่ต้องมีกำแพงภาษีก็ดกันในการนำเข้า

- มีการแข่งขันภายในอาเซียน ช่วยกระตุ้นให้เกิดการปรับปรุงประสิทธิภาพ พัฒนามาตรฐานสินค้า เพื่อสู้กับการแข่งขัน

- ไทยมีตลาดรองรับสินค้าขนาดใหญ่ขึ้น

ฯลฯ

ผลกระทบทางลบ

การที่ไทยเข้าเป็นสมาชิก "อาฟต้า" ทำให้ไทยต้องเปิดตลาดสินค้าตนเอง ให้กับประเทศสมาชิกอื่นๆ ทำให้สินค้าชนิดเดียวกันจากประเทศอื่นๆ แต่มีต้นทุนต่ำกว่าเข้ามาตีตลาดได้มากขึ้น

12.2.2 ข้อตกลงการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (North America Free Trade Area : NAFTA)

ข้อตกลงการค้าเสรีอเมริกาเหนือ จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2535 ประกอบด้วยสมาชิก 3 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา แคนาดา และเม็กซิโก โดยมีวัตถุประสงค์ เหมือนๆ กับการจัดตั้งเขตการค้าเสรีภูมิภาคอื่นๆ คือเพื่อขจัดอุปสรรคทางการค้า และบริการระหว่างประเทศภาคีด้วยกัน การยกเลิกภาษีศุลกากร และมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากรให้แก่กัน ส่งเสริมการแข่งขันที่เป็นธรรม ขยายโอกาสการลงทุน กำหนดมาตรฐาน การคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา และจัดตั้งกลไกการยุติข้อพิพาททางการค้าที่ไม่เป็นธรรม

และนอกจากนี้ ยังมีเป้าหมายจะรวมประเทศต่างๆ ในทวีปอเมริกาทั้งหมด 34 ชาติ (ยกเว้นคิวบา) เพื่อจัดตั้งเป็นเขตการค้าเสรีแห่งทวีปอเมริกา ให้บรรลุในปี 2548 ให้ได้ ทั้งนี้เพื่อรักษาผลประโยชน์การค้าร่วมกัน และสร้างความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจอย่างเท่าเทียมกัน ตั้งแต่แดนเหนือสุด ไปยังใต้สุดของทวีป

12.2.2.1 ผลกระทบ NAFTA ที่มีต่อประเทศไทย

- ทางด้านการค้า มีผลกระทบต่อการส่งออกของไทย ทำให้ประเทศในกลุ่มที่มีความได้เปรียบเหนือกว่า โดยเฉพาะประเทศเม็กซิโก ซึ่งผลิตสินค้าคล้ายไทย เช่นพวกเสื้อผ้าสำเร็จรูป สิ่งทอ ปลาหูฉลามกระป๋อง ฯลฯ แต่มีความได้เปรียบในด้านค่าแรงที่ถูกกว่า ส่งสินค้าราคาถูกลงกว่า ไปขายในตลาดสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นตลาดคู่ค้าที่สำคัญของประเทศไทย

- ทางด้านการลงทุน มีหลายๆ ประเทศ ที่เคยลงทุนในประเทศไทย เช่น สหรัฐอเมริกา ได้ย้ายฐานการผลิตไปเม็กซิโก เพราะได้เปรียบทางด้านต้นทุนการผลิต ส่งผลให้การเคลื่อนย้ายเงินทุนของต่างชาติเข้าสู่ประเทศไทยน้อยลง เป็นต้น

12.2.3 ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation :APEC)

ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก เป็นความร่วมมือของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก จำนวน 18 ประเทศ ได้แก่ ไทย สิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ บรูไน สหรัฐอเมริกา แคนาดา เม็กซิโก ญี่ปุ่น สาธารณรัฐประชาชนจีน ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ เกาหลีใต้ ไต้หวัน ฮองกง ปาปัวนิวกินี และชิลี ได้จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2532 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างอำนาจการต่อรอง และเพื่อให้ประเทศสมาชิกในกลุ่มเป็นตลาดพื้นฐาน ที่รองรับการค้าและความร่วมมือระหว่างกัน ทางด้านการค้า การลงทุน การถ่ายทอดเทคโนโลยี รวมถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ส่งเสริมการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศโดยเสรี ปัจจุบันมีสมาชิก 21 ประเทศ โดยเพิ่มสมาชิกอีก 3 ประเทศ ได้แก่ รัสเซีย เวียดนาม และเปรู

12.2.3.1 วัตถุประสงค์ที่สำคัญของเอเปค คือ

1. สนับสนุนการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และทางการค้าของภูมิภาคนี้ของโลก
2. พัฒนาและส่งเสริมระบบการค้าพหุภาคี และสนับสนุนผลักดันให้การเจรจาการค้าหลายฝ่ายรอบอุรุกวัยประสบความสำเร็จ
3. ศึกษาสู่ทางในการเปิดเสรีการค้าในภูมิภาค ในลักษณะที่ไม่มีขั้วการรวมกลุ่มทางการค้า ที่กีดกันประเทศนอกกลุ่ม (Open Regionalism)
4. ขยายความร่วมมือสาขาเศรษฐกิจที่สนใจร่วมกัน
5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการไหลเวียนสินค้า บริการ เทคโนโลยี ระหว่างกันโดยเสรี สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ขององค์การการค้าโลก เป็นที่น่าสังเกตว่า เนื่องจากเอเปคเป็นระดับของความร่วมมือ ดังนั้นการดำเนินการจึงผิดแผกจากการรวมกลุ่มที่กล่าวมาแล้ว โดยจะเน้นความสมัครใจ ซึ่งเอเปคจะระบุหลักการของความร่วมมือไว้ว่า
 - เป็นเวทีสำหรับปรึกษาหารือ (Consultative Forum) ที่เกี่ยวกับประเด็นเศรษฐกิจ
 - ยึดหลักฉันทามติ (Consensus) ในการดำเนินการใดๆ โดยยอมรับความเสมอภาคของประเทศสมาชิก

ความร่วมมือโดยสมัครใจที่กำหนดไว้โดยเอเปคจะประกอบด้วย การเปิดเสรี และอำนวยความสะดวกด้านการค้า และการลงทุน รวมทั้งความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ และวิชาการ โดยสรุปแล้วเอเปคจะเป็นกลุ่มเศรษฐกิจ ที่ใช้ความสมัครใจเป็นหลัก แต่ผู้นำของกลุ่มนี้ คือ สหรัฐอเมริกา มีอำนาจทางเศรษฐกิจสูง การดำเนินการใดๆ ของกลุ่มนี้ จึงเป็นที่สนใจของประเทศต่างๆ ในโลกเป็นอย่างมาก

12.2.3.2 ผลประโยชน์ทางการค้าของไทย จากการเข้าเป็นสมาชิก APEC

ช่วยทำให้การค้าและการลงทุนของไทย มีการขยายตัวมากขึ้น เพราะสมาชิกในกลุ่ม APEC มีจำนวนมาก และมีบางประเทศที่เป็นคู่ค้ารายใหญ่ที่สำคัญของไทย ได้แก่ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา เป็นต้น และประเทศในกลุ่ม APEC เป็นกลุ่มที่เข้ามาลงทุนในประเทศไทยมากที่สุด คือประมาณร้อยละ 75 ของมูลค่าการลงทุนจากต่างประเทศทั้งหมด

12.2.4 สหภาพยุโรป (The European Union หรือ EU)

ประชาคมยุโรป หรือสหภาพยุโรปก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2501 (ค.ศ. 1958) โดยการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาคยุโรปตะวันตก เพื่อเป็นรากฐานความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนภายในกลุ่มประเทศสมาชิก

เดิมสหภาพยุโรปมีสมาชิก 15 ประเทศ ประกอบด้วย เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ ลักเซมเบิร์ก ฝรั่งเศส เยอรมัน อิตาลี สหราชอาณาจักร ไอร์แลนด์ เดนมาร์ก กรีซ สเปน โปรตุเกส ออสเตรีย สวีเดน และ ฟินแลนด์

ปัจจุบัน มีสมาชิกใหม่เพิ่มอีก 13 ประเทศ ได้แก่ โสวีส สาธารณรัฐเช็ก เอสโตเนีย อังการี ลัตเวีย ลิทัวเนีย มอลตา โปแลนด์ สโลวาเกีย สโลวีเนีย บัลแกเรีย โรมาเนีย และตุรกี

12.2.4.1 วัตถุประสงค์ของสหภาพยุโรป (หรือ EU)

สหภาพยุโรปมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ให้ตลาดของประเทศสมาชิกรวมเป็นตลาดเดียว โดยปราศจากอุปสรรคกีดกันระหว่างกัน

2. ให้มีการเคลื่อนย้ายประชากร สินค้า บริการ และเงินทุนอย่างเสรี โดยปรับ ประสาน กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และโครงสร้างภาษีให้เป็นแนวทางเดียวกัน

3. เสริมสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการค้า การลงทุน และการแข่งขัน ภายในสหภาพยุโรป

4. ให้สมาชิก มีการใช้เงินตราสกุลเดียวกัน (Single Currency)

5. ให้มีการจัดตั้งสถาบันทางเงินยุโรป (European Monetary Institute - EMI) เพื่อเป็นการรองรับการจัดตั้งธนาคารกลางยุโรป (European Central Bank) ซึ่งจะมีหน้าที่ออกเงินตราสกุลเดียวกัน

6. ให้สมาชิกปรับประสานงานนโยบายเศรษฐกิจในด้านต่างๆ เพื่อลดความแตกต่างในด้านค่าของเงินแต่ละประเทศ

ความคืบหน้า

สหภาพยุโรปได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ สำเร็จลุล่วงไปแล้วเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ ได้มีการปรับกฎระเบียบของประเทศสมาชิก ให้มีการเคลื่อนย้าย ประชากร สินค้า การบริการ และเงินทุนอย่างเสรีไปมากแล้ว มีการกำหนดเงินตราสกุลเดียวกันเรียกว่าเงินยูโร (Euro Currency) ออกมาเรียบร้อยแล้ว แต่อย่างไรก็ตามเงินตราสกุลเดียวยังไม่ได้ตกลงกันอย่างเป็นทางการเป็นเอกฉันท์ มีอีกหลายประเทศยังไม่ตกลงในเรื่องนี้ คือ อังกฤษ และเดนมาร์ก เป็นต้น

12.2.4.2 ผลกระทบต่อการส่งออกและนำเข้าของไทย

1. การที่สหภาพยุโรปรวมตัวกัน เป็นตลาดเดียวที่แท้จริง มีเงินตราสกุลเดียวกัน จะกลายเป็นตลาดใหญ่ มีผู้บริโภคที่มีอำนาจซื้อสูงมากกว่า 420 ล้านคน ผู้บริโภคเหล่านี้มีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดี จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ ที่จะต้องกำหนดมาตรฐานสินค้าให้สูงขึ้น ทำให้สินค้าไทยเข้าสู่ตลาดนี้ได้ยากขึ้น

2. เมื่อสหภาพยุโรปเป็นตลาดเดียวกัน การเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างกันทำได้สะดวก การรวมกิจการเข้าด้วยกันทำได้ง่ายขึ้น หน่วยการผลิตสินค้า สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยผลิตได้มากตามทฤษฎี Economy of Scale ต้นทุนการผลิตจะต่ำ ส่งผลให้การส่งออกของไทย ต้องประสบการแข่งขันเพิ่มขึ้น ทั้งในตลาดสหภาพยุโรป และในตลาดประเทศที่สาม

3. การที่มีการใช้เงินตราสกุลเดียวกันในระยะแรก ที่อยู่ในระยะการปรับเปลี่ยนจะมีการผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน ก็จะมีผลกระทบต่อการกำหนดราคาขาย และราคาซื้อของไทย เมื่ออัตราแลกเปลี่ยนมีเสถียรภาพปัญหาด้านนี้ก็จะหมดไป

4. การใช้เงินตราสกุลเดียวกัน ทำให้ไทยลดต้นทุนการส่งออก
ในด้านการใช้จ่ายในการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

โดยสรุปแล้วการรวมตัวเป็นสหภาพยุโรป ของประเทศในยุโรป
ตะวันตก และเมื่อขยายตัวออกไปรวมถึงประเทศในยุโรปตะวันออก เช่น สาธารณรัฐเช็ก
โปแลนด์ ฮังการี สโลเวเนีย ก็จะทำให้ตลาดกว้างขวางขึ้น แต่ข้อจำกัดทางการค้า
น่าจะมีมากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งเมื่อวิเคราะห์แล้ววัตถุประสงค์หลัก ก็เพื่อให้เกิดความมั่งคั่งของ
ประเทศและประชาชนในประเทศกลุ่มสมาชิก ข้อจำกัดทางการค้า โดยมีข้ออ้างเกี่ยวกับ
การยกมาตรฐานคุณภาพของสินค้า การรักษาสภาพแวดล้อม แรงงาน ขบวนการในการ
ผลิตสินค้าก็จะตามมา เช่น การตรวจโรงงาน การออกมาตรการที่ปรากฏใน White Paper on
Food Safety เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อกระบวนการส่งออกสินค้าไทยทั้งสิ้น

12.3 องค์การทางด้านเศรษฐกิจระดับโลก

องค์การที่จัดตั้งขึ้น เพื่อช่วยเหลือการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ ระหว่างประเทศ
ระดับโลก ที่สำคัญๆ มีหลายองค์การ ได้แก่

1. กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund : IMF)
2. ธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการบูรณะและการพัฒนา (International Bank for
Reconstruction and Development (IBRD) : World Bank)
3. ข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยพิกัดอัตราภาษีศุลกากรและการค้า (General Agreement
on Tariffs and Trade : GATT)
4. องค์การการค้าโลก (World Trade Organization :WTO)
5. การประชุมเรื่องการค้า และพัฒนาการองค์การสหประชาชาติ (United Nations
Conference on Trade and Development : UNCTAD)

11.3.1 กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund : IMF)
กองทุนการเงินระหว่างประเทศ เริ่มจากการลงนามในข้อตกลงของประเทศสมาชิก ที่เบรตตัน
วูดส์ (Bretton Woods) เมื่อปี ค.ศ. 1944 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อช่วยเหลือประเทศสมาชิก
ในเรื่องการเงินระหว่างประเทศ ลดอุปสรรคการแลกเปลี่ยนเงินตรา ให้มีการแลกเปลี่ยนเงิน
ตราของประเทศสมาชิก ให้อยู่ในระเบียบแบบแผนและเป็นไปอย่างเสรี ปัจจุบันมีประเทศ
สมาชิก 128 ประเทศ

12.3.2 ธนาคารระหว่างประเทศ เพื่อการบูรณะฟื้นฟูและการพัฒนา (International Bank for Reconstruction and Development (IBRD) : World Bank)

ธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการบูรณะฟื้นฟูและพัฒนา เปิดดำเนินการเมื่อปี ค.ศ. 1946 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้กู้เงินแก่ประเทศสมาชิก ที่ได้รับความเสียหายทางด้านเศรษฐกิจ หลังสงครามโลกครั้งที่ 2. การดำเนินงานของธนาคารโลกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือการให้บริการกู้ยืมเงินแก่สมาชิกรัฐวิสาหกิจเอกชน และองค์การระหว่างประเทศ ซึ่งมีกำหนดระยะเวลาใช้คินยาวนาน และการให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาเศรษฐกิจ ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือทางด้านเทคนิค ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ ประเทศกำลังพัฒนา และขจัดข้อพิพาทระหว่างประเทศ และระหว่างรัฐกับเอกชน เกี่ยวกับการลงทุนระหว่างประเทศ

12.3.3 ข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยพิกัดอัตราภาษีศุลกากร และการค้า (General Agreement on Tariffs and Trade : GATT)

ข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยพิกัดอัตราภาษีศุลกากร และการค้า หรือ แกตต์ (GATT) เป็นองค์การระหว่างประเทศ ซึ่งก่อตั้งมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1947 เดิมมีสมาชิกเพียง 23 ประเทศ โดยมีบทบาทสำคัญ 2 ประการ คือ เป็นเวทีการเจรจาระหว่างประเทศของสมาชิก ในการลดกำแพงกีดกันทางการค้า และเป็นเวทีให้ประเทศสมาชิกที่เป็นคู่กรณีระงับข้อพิพาททางการค้า

นับตั้งแต่ได้มีการจัดตั้ง GATT ได้มีการประชุมเจรจาในรอบต่างๆ มา 8 รอบ รอบสุดท้ายเรียกว่า รอบอุรุกวัย (Uruguay Round) การเจรจารอบนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อเจรจาเปิดตลาดการค้าของโลกให้เสรียิ่งขึ้น โดยการลดภาษีและมาตรการที่ไม่ใช่ภาษี ปรับปรุงกฎระเบียบการค้าระหว่างประเทศ รวมทั้งจัดทำกฎเกณฑ์การค้าสำหรับเรื่องใหม่ๆ ที่ยังไม่เคยมีการเจรจามาก่อน เช่น การค้าบริการและสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา การเจรจารอบนี้มีประเทศเข้าร่วมเจรจาจำนวน 125 ประเทศ ซึ่งการเจรจาใช้เวลายาวนานที่สุด คือ เจ็ดปีสามเดือน โดยเริ่มเจรจาเมื่อวันที่ 14 กันยายน 2525 และสิ้นสุดลงเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2536

ผลการเจรจา ที่สำคัญคือ มีการตกลงลดอัตราภาษีลงเฉลี่ยร้อยละ 40 จากระดับเดิม และยกฐานะของ GATT เป็นองค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO)

12.3.4 องค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO)

องค์การการค้าโลกเป็นองค์การระหว่างประเทศ ที่มีการพัฒนามาจากความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า (General Agreement on Tariff and Trade – GATT) ได้ก่อตั้งเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2538 มีสมาชิกเริ่มแรก 81 ประเทศ มีสำนักงานอยู่ที่นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ (มกราคม 2543 มีสมาชิก 136 ประเทศ)

12.3.4.1 วัตถุประสงค์ขององค์การการค้าโลก

1. เพื่อพัฒนาระบบการค้าเสรีระหว่างประเทศ
2. กำกับการค้าและการของประเทศไทย ให้เป็นไปตามความตกลงทางการค้า
3. ยุติกรณีพิพาททางการค้าระหว่างประเทศสมาชิก
4. เป็นเวทีเจรจาทางการค้าของประเทศไทย

12.3.4.2 หน้าที่ที่สำคัญขององค์การการค้าโลก

1. ตูลดความตกลงและบันทึกความเข้าใจรวม 28 ฉบับ ตลอดจนดูแลให้สมาชิกปฏิบัติตามพันธกรณี
2. เป็นเวทีเพื่อเจรจาลดอุปสรรคทางการค้า ระหว่างประเทศสมาชิกทั้งในรูปของมาตรการภาษีศุลกากร และมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร
3. เป็นเวทีสำหรับแก้ไขข้อขัดแย้งทางการค้าระหว่างประเทศสมาชิก และหากไม่สามารถตกลงกันได้ ก็จะจัดตั้งคณะผู้พิพากษา (Panel) ทำหน้าที่ตรวจสอบ ข้อเท็จจริง และให้ข้อเสนอแนะ
4. ติดตามสถานะการณ์การค้าระหว่างประเทศ และให้มีการทบทวนนโยบายการค้าของสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ ให้เป็นไปตามแนวทางการค้าเสรี
5. การให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศที่กำลังพัฒนาในด้านข้อมูล ข้อเสนอแนะ เพื่อให้สามารถปฏิบัติตามพันธกรณีได้อย่างเพียงพอ ตลอดจนทำการศึกษาประเด็นการค้าที่สำคัญๆ
6. ประสานงานกับกองทุนการค้าระหว่างประเทศ (IMF) และธนาคารโลก เพื่อให้นโยบายเศรษฐกิจโลกสอดคล้องกันยิ่งขึ้น

12.3.4.3 ความตกลงที่สำคัญภายใต้กรอบ WTO

1. การเปิดตลาด

1.1 การลดภาษีศุลกากรสินค้าอุตสาหกรรม (รวมสินค้าประมง)

- ประเทศต่างๆ ลดภาษีลงเฉลี่ยร้อยละ 33 ภายใน 5 ปี (เริ่มมกราคม 2538) ยกเว้นสิ่งทอให้ลดภาษีลงภายใน 10 ปี

- ห้ามเก็บค่าธรรมเนียมพิเศษ ยกเว้นที่มีการเก็บอยู่เดิม และได้แจ้ง WTO ไว้

- สำหรับประเทศไทย ได้ผูกพันที่จะลดภาษีศุลกากรสินค้าอุตสาหกรรมลง โดยเฉลี่ยร้อยละ 28 จำนวน 3,153 รายการ (พิกัด 6-7 หลัก)

1.2 สินค้าเกษตร

- ทุกประเทศต้องยกเลิกมาตรการการห้ามนำเข้า โดยให้ปรับเปลี่ยนมาใช้มาตรการภาษีศุลกากรแทน เพื่อให้มีการแข่งขันทั้งด้านราคา และคุณภาพ

- ลดภาษีการคุ้มครองผู้ผลิตในประเทศลงเฉลี่ยร้อยละ 36 และโดยลดลงอย่างน้อยร้อยละ 15 และ 10 ในแต่ละรายการสินค้า ภายใน 5 และ 10 ปี สำหรับประเทศพัฒนาแล้ว และกำลังพัฒนาตามลำดับลดการอุดหนุนสินค้าเกษตรทั้งการอุดหนุนภายในและการ

- อุดหนุนส่งออก โดยประเทศพัฒนาแล้วจะต้องลดลงในอัตราที่มากกว่าประเทศกำลังพัฒนา และใช้เวลาน้อยกว่า เพื่อกลับเข้าสู่พื้นฐานการแข่งขัน ที่ใกล้เคียงกัน เนื่องจากประเทศพัฒนาแล้วเป็นประเทศที่ให้การอุดหนุนดังกล่าวมากกว่า

1.3 สิ่งทอและเสื้อผ้า ให้เปิดเสรีสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม โดยให้ ยกเลิกการจำกัดการนำเข้าทั้งหมดภายใน 10 ปี

2. มาตรการการลงทุนที่เกี่ยวข้องกับการค้า

กำหนดหลักการสำคัญ คือทุกประเทศต้องยกเลิกมาตรการลงทุน ที่มีผลเท่ากับการกีดกันการนำเข้า โดยประเทศพัฒนาแล้วต้องยกเลิกใน 2 ปี ประเทศกำลังพัฒนาใน 5 ปี มาตรการเหล่านั้น ได้แก่มาตรการกำหนดให้ใช้วัตถุดิบในประเทศในการผลิตสินค้า

3. เรื่องอื่น ๆ

นอกจากนี้ยังมีเรื่องที่ทำให้เปิดเสรีทางการค้าบริการ การให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา การกำหนดหลักเกณฑ์การตรวจสอบความปลอดภัย และกำหนดมาตรฐานสินค้านำเข้า เป็นต้น

โดยสรุปแล้วข้อตกลง WTO จะก่อให้เกิดการค้าที่เสรี ลดข้อจำกัดที่ไม่ใช่ภาษี มาใช้มาตรการภายในแทน การอุดหนุนทางการผลิตและทางการค้าต้องลดลง การยกเลิกข้อจำกัดการลงทุนที่เอื้อต่อการจำกัดการนำเข้า เช่น การใช้ชิ้นส่วนภายในประเทศ หรือมีข้อกำหนดที่จะต้องส่งออกทั้งหมด และประการสุดท้าย คือการเปิดการค้าบริการเสรี การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา การตรวจสอบความปลอดภัยในการใช้ หรือการบริโภค และกำหนดสินค้าการนำเข้า

สำหรับผู้ส่งออกและนำเข้าของไทย จะต้องวิเคราะห์ถึงความได้เปรียบ เสียเปรียบที่มีข้อตกลง WTO และต้องเตรียมพร้อมที่จะเข้าสู่เวทีนี้ เพราะเมื่อมีการค้าเสรี คู่แข่งที่จะเข้าสู่เวทีการค้าโลก จะมีมากขึ้นภายใต้ฐานการแข่งขันที่เท่าเทียมกัน ดังนั้น ผู้ที่ผลิตสินค้าที่มีต้นทุนต่ำ คุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาด และมีการจัดการทางด้านการตลาดที่ดีจะเป็นผู้ได้เปรียบที่สุด

12.3.5 การประชุมเรื่องการค้าและพัฒนากองการค้าสหประชาชาติ (United Nations Conference on trade and Development : UNCTAD)

"อังค์ถัด" หรือ UNCTAD ย่อมาจาก United Nations Conference on trade and Development คือที่ประชุมสหประชาชาติ ว่าด้วยการค้าและการพัฒนา จัดตั้งขึ้นโดยสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ เมื่อปี 2507 ปัจจุบันมีสมาชิก 190 ประเทศ สมาชิกล่าสุดคือประเทศ คิริบาคี และนาอูรู ซึ่งเข้าเป็นสมาชิกเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2542 สำนักงานใหญ่อังค์ถัด ตั้งอยู่ที่ นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เลขาธิการคนปัจจุบันเป็นชาวบราซิล คือ นายรูเบนส์ ริอุเฟโซ

วัตถุประสงค์ เป็นเวทีประชุมระหว่างประเทศ เพื่อเปิดโอกาสให้ประเทศพัฒนาแล้ว และประเทศกำลังพัฒนา ปรึกษาหารือกัน แก้ไขปัญหาทางการค้า และการพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยประเทศกำลังพัฒนาจะรวมกลุ่มกันโดยใช้อังค์ถัด เป็นเวทีเรียกร้องให้ประเทศพัฒนาแล้ว ผ่อนคลายมาตรการที่เป็นอุปสรรคต่อการค้าของประเทศกำลังพัฒนา รวมทั้งเรียกร้องให้มีการถ่ายทอดเทคโนโลยี และสนับสนุนภาคการผลิตของประเทศกำลังพัฒนา

องค์กรจัด เห็นว่าหลังจากการเปิดเสรีทางการค้า ตามข้อตกลงขององค์การการค้าโลก (WTO) นั้น ประเทศกำลังพัฒนาที่อยู่ในฐานะเสียเปรียบ เนื่องจากขาดแคลนบุคลากรที่มีความสามารถ ขาดแคลนการวิจัยและพัฒนา ที่จะใช้เป็นข้อมูล ในการเจรจาต่อรองบนเวทีการประชุมการค้าระหว่างประเทศ ทำให้ที่ผ่านมามีประเทศพัฒนาแล้ว เป็นผู้กำหนดเงื่อนไขและกฎเกณฑ์แต่เพียงฝ่ายเดียว

รายงานขององค์กรจัด ประจำปี 2542 ชี้ว่า การเปิดเสรีโดยเฉพาะการเปิดเสรีทางการเงิน ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนายังไม่พร้อมนั้น ได้ก่อให้เกิดวิกฤติเศรษฐกิจขึ้นในเอเชีย นอกจากนั้นการเปิดเสรีทางการค้า ยังทำให้ประเทศกำลังพัฒนาต้องนำเข้าสินค้าและบริการจำนวนมาก ทำให้ขาดแคลนดุลการค้า ขณะที่การเร่งส่งออกเพื่อชดเชยการขาดดุลการค้าก็ไม่ได้ผล เพราะถูกประเทศที่พัฒนาแล้วกีดกันทางการค้า การเปิดเสรีทางการเงิน ยังทำให้ประเทศกำลังพัฒนาต้องพึ่งพาเงินทุนจากต่างประเทศ แต่เงินทุนที่ไหลเข้าประเทศกำลังพัฒนาเป็นเงินทุนระยะสั้น ซึ่งไหลเข้า-ออกอย่างรวดเร็ว จึงไม่ก่อให้เกิดผลผลิตทางเศรษฐกิจ ซ้ำยังเป็นอันตรายต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนา

องค์กรจัดจะออกรายงานทุกปี โดยมีแผนกต่าง ๆ ทำการวิเคราะห์วิจัยด้านเศรษฐกิจการค้า การลงทุนของโลก พร้อมทั้งให้คำแนะนำไว้ด้วย องค์กรจัด จึงเป็นเสมือนสถาบันแห่งความรู้ ที่จะช่วยส่งเสริมให้ประเทศพัฒนา เจรจาต่อรองกับประเทศพัฒนาแล้วอย่างเท่าเทียมกันมากขึ้น

ที่ผ่านมามีประเทศกำลังพัฒนา ได้ใช้เวทีการประชุมองค์กรจัด โจมตีประเทศพัฒนาแล้วว่า ใช้ข้อตกลงทั่วไป ว่าด้วยอัตราภาษีศุลกากรและการค้า หรือ GATT เป็นเครื่องมือจำกัดการส่งสินค้าจากประเทศกำลังพัฒนาไปยังประเทศพัฒนาแล้ว โดยเฉพาะสินค้าประเภทสิ่งทอ

ส่วนรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ก็เคยตำหนิองค์กรจัดว่า ชอบทำให้การเจรจาในเรื่องการพัฒนากลายเป็นเรื่องการเมือง สหรัฐอเมริกา รวมทั้งประเทศมหาอำนาจอื่นๆ ซึ่งไม่ค่อยพอใจบทบาทขององค์กรจัด จึงพยายามผลักดันการเจรจาต่อรองด้านการค้าไปไว้ในเวทีอื่น ที่มีมหาอำนาจควบคุมได้ เช่น องค์การการค้าโลก ไอเอ็มเอฟ เพราะในเวทีของสหประชาชาตินั้น ประเทศกำลังพัฒนา มีจำนวนเสียงของสมาชิกมากกว่า

การประชุมขององค์กรจัด มักจะจัดขึ้นตามกลุ่มประเทศ โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มคือกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา กลุ่มประเทศพัฒนาแล้วในซีกโลกเหนือ และกลุ่มสังคมนิยมในยุโรปตะวันออก

องค์กรจัดให้มีการประชุมทุก 4 ปี นับตั้งแต่ก่อตั้งมา ได้จัดประชุมไปแล้ว 10 ครั้ง การประชุมครั้งที่ 10 จัดขึ้นเมื่อวันที่ 12-19 กุมภาพันธ์ 2543 ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ กรุงเทพมหานคร ซึ่งนับเป็นการประชุมเศรษฐกิจระดับโลกครั้งแรกของศตวรรษใหม่ โดยมีประเทศกำลังพัฒนา 133 ประเทศ ซึ่งเป็นสมาชิกส่วนใหญ่ขององค์กร ได้เตรียมข้อเสนอให้มีประชุมร่วมกันทบทวนการเปิดเสรีทางการค้า และการเงิน โดยจะเสนอให้ค้นหาแนวทางการเปิดเสรี ที่จะไม่ทำให้ประเทศกำลังพัฒนาเสียเปรียบมากเกินไป รวมทั้งการหาฉันทามติร่วมกันถึงแนวทางการพัฒนาใหม่ๆ

การประชุมครั้งนี้มีคนระดับผู้นำของแต่ละประเทศมาร่วม โดย นายโคฟี อันนัน เลขาธิการสหประชาชาติ เป็นผู้ดำเนินการประชุมหลังจากประชุมเสร็จสิ้นแล้ว จะมีการออกแถลงการณ์ ที่เป็นฉันทามติของที่ประชุม เรียกว่า Bangkok Consensus ซึ่งเป็นเสมือนพันธสัญญาในการปฏิบัติด้านการค้า การลงทุน เพื่อเป็นกลไกในการสร้างความสมดุลทางการค้า เศรษฐกิจ การลงทุน อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของโลกต่อไป¹⁷

บทสรุป

การรวมกลุ่มทางด้านเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคต่างๆ โดยทั่วไป สามารถจัดแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่ (1) เขตการค้าเสรี (Free Trade Area) (2) การรวมกลุ่มแบบสหภาพศุลกากร (Customs Union) (3) การรวมกลุ่มแบบตลาดร่วม (Common Market) (4) การรวมกลุ่มแบบ สหภาพเศรษฐกิจ (Economic Union)

กลุ่มเศรษฐกิจและการค้าระดับภูมิภาค ที่มีบทบาทสำคัญในปัจจุบัน ได้แก่ (1) อาเซียน (ASEAN) หรือ สมาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Association of South East Asian Nation-ASEAN) (2) ข้อตกลงการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (North America Free Trade Area : NAFTA) (3) ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation :APEC) (4) สหภาพยุโรป (The European Union หรือ EU)

องค์กรทางด้านเศรษฐกิจระดับโลก เพื่อช่วยเหลือการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศระดับโลก ที่สำคัญๆ มีหลายองค์กร ได้แก่ (1) กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund : IMF) (2) ธนาคารระหว่างประเทศ เพื่อการบูรณะฟื้นฟูและการพัฒนา (International Bank for Reconstruction and Development (IBRD) : World Bank) (3) ข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยพิกัดอัตราภาษีศุลกากร และการค้า (General Agreement

on Tariffs and Trade : GATT) (4) องค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO) เป็นองค์การระหว่างประเทศ ที่มีการพัฒนามาจากความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า (General Agreement on Tariff and Trade – GATT) (5) การประชุมเรื่องการค้าและพัฒนากองการค้าสหประชาชาติ (United Nations Conference on trade and Development : UNCTAD)

คำถามท้ายบท

1. รูปแบบการรวมกลุ่มทางด้านเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคต่างๆ มีรูปแบบอะไรบ้าง จงอธิบาย
2. การรวมกลุ่มเศรษฐกิจและการค้าระดับภูมิภาค ที่มีบทบาทสำคัญในปัจจุบัน มีกลุ่มอะไรบ้าง และแต่ละกลุ่ม มีผลกระทบทางบวกและทางลบต่อประเทศไทยอย่างไรบ้าง จงอธิบาย
3. องค์การทางด้านเศรษฐกิจ เพื่อช่วยเหลือการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ ระหว่างประเทศ ระดับโลก ที่สำคัญๆ มีหลายองค์กร ได้แก่อะไรบ้าง จงอธิบาย

บทที่ 13

ไทยกับเขตการค้าเสรี

ขอบเขตของเนื้อหาเพื่อศึกษา

1. ความหมายของเขตการค้าเสรี
2. ทำไมประเทศต่างๆ จึงให้ความสนใจจัดทำเขตการค้าเสรี
3. แนวทาง การพิจารณาเลือกประเทศที่จะจัดทำเขตการค้าเสรี
4. แนวนโยบาย ไทยกับการทำเขตการค้าเสรี
5. สถานะความคืบหน้าการจัดทำเขตการค้าเสรี

13.1 ความหมายของเขตการค้าเสรี

เขตการค้าเสรี (Free Trade Area : FTA) หมายถึงการรวมกลุ่มเศรษฐกิจ โดยมีเป้าหมายเพื่อลดภาษีศุลกากรระหว่างกันภายในกลุ่มให้เหลือน้อยที่สุด หรือเป็น 0% และใช้อัตราภาษีที่สูงกว่ากับประเทศนอกกลุ่ม การทำเขตการค้าเสรีในอดีต มุ่งในด้านการเปิดเสรีด้านสินค้า (Goods) โดยการลดภาษีและอุปสรรคที่ไม่ใช่ภาษีเป็นหลัก แต่การทำเขตการค้าเสรีในระยะหลังๆ นั้น รวมไปถึงการเปิดเสรีด้านบริการ (services) และในการลงทุนด้วย

การรวมกลุ่มเศรษฐกิจในรูปเขตการค้าเสรี (Free Trade Area : FTA) กำลังเพิ่มจำนวนมากขึ้น และมีส่วนสำคัญต่อการขยายกิจกรรม ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ปัจจัยทางเศรษฐกิจหลายประการ มีส่วนกระตุ้นความสนใจของประเทศต่างๆ ในการพิจารณาจัดทำเขตการค้าเสรี จนมีผลให้การเจรจาและการดำเนินการเพื่อจัดตั้งเขตการค้าเสรี ได้ขยายตัวออกเป็นวงกว้าง และมีความคืบหน้าอย่างรวดเร็วเป็นรูปธรรม อีกทั้งมีรูปแบบการจัดตั้งเขตการค้าเสรีที่เปลี่ยนไปจากเดิม กล่าวคือ

ในอดีตการจัดตั้งเขตการค้าเสรีส่วนใหญ่ มักจะทำกันในระดับพหุภาคี หรือหลายๆ ประเทศ เช่น การรวมพลังทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในภูมิภาคเดียวกันที่มีเขตแดนติดต่อกัน ประชาชนมีการติดต่อค้าขายไปมาหาสู่กันเป็นเวลานาน และนำไปสู่การจัดตั้ง

เขตการค้าเสรีระหว่างกัน โดยเริ่มจากการเปิดเสรีด้านการค้าสินค้าระหว่างกันภายในกลุ่ม และค่อยๆ ขยายสู่ด้านอื่นๆ เช่น EU (European Union), AFTA (ASEAN Free Trade Area), NAFTA (North American Free Trade Area) เป็นต้น

ในปัจจุบัน การจัดตั้งเขตการค้าเสรีของประเทศต่างๆ แตกต่างไปจากเดิม คือ¹⁸

- ไม่ได้จำกัดเฉพาะประเทศในภูมิภาคเดียวกัน ประเทศที่อยู่ต่างภูมิภาคกันก็ร่วมมือในลักษณะนี้

- ไม่จำกัดว่าต้องทำเป็นกลุ่มประเทศ เขตการค้าเสรีใหม่ ที่จัดตั้งขึ้นหลายกรณี เป็นการตกลงระหว่างสองประเทศ เช่น สิงคโปร์กับนิวซีแลนด์ และสิงคโปร์กับญี่ปุ่น หรือระหว่างกลุ่มประเทศกับหนึ่งประเทศ เช่น สหภาพยุโรปกับเม็กซิโก เป็นต้น

- นอกจากด้านการค้าสินค้า (Goods) แล้ว ยังครอบคลุมถึงด้านบริการ (Services) การลงทุน และมีการประสานนโยบาย ด้านสังคมระหว่างกันด้วย เช่น สิ่งแวดล้อม แรงงาน สิทธิมนุษยชน และความเป็นประชาธิปไตย เป็นต้น

13.2 ทำไมประเทศต่าง ๆ จึงให้ความสนใจจัดทำเขตการค้าเสรี

การที่ประเทศต่างๆ ให้ความสนใจจัดทำเขตการค้าเสรี มีเหตุผลหลายประการ ได้แก่¹⁹

- ความล้มเหลวของการเจรจาการค้ารอบซีแอตเติล ของ WTO เมื่อปี 2542 ทำให้การเปิดเจรจาการค้ารอบใหม่ของ WTO ล่าช้า และประเทศต่างๆ ได้หันมาพิจารณาจัดทำเขตการค้าเสรีมากขึ้น เพื่อให้มีผลคืบหน้า ในการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจการค้าระหว่างกัน อย่างเป็นทางการมากกว่าและรวดเร็วกว่าการเปิดเสรีในกรอบ WTO

- การที่จีนเข้าเป็นสมาชิก WTO ทำให้ประเทศต่างๆ เกิดความหวั่นเกรงต่อศักยภาพ ด้านการแข่งขันของจีน เนื่องจากจีนเป็นประเทศที่ใหญ่ ที่จะขยายบทบาทอำนาจทางเศรษฐกิจได้มาก จากความได้เปรียบของตลาดภายในที่มีขนาดใหญ่ มีประชากรจำนวนมาก และมีแรงงานราคาถูก จึงสามารถรับรองการผลิต การบริโภค และมีศักยภาพในการส่งออกสูง เมื่อจีนได้เข้าเป็นสมาชิก WTO จะได้รับสิทธิทำเทียมกับประเทศอื่นๆ ด้วย เหตุนี้ ประเทศต่างๆ ทั้งที่เป็นประเทศพัฒนาแล้ว และประเทศกำลังพัฒนา จึงต้องปรับนโยบาย และกลยุทธ์ทางเศรษฐกิจ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

- การทำเขตการค้าเสรีเป็นการให้แต้มต่อ หรือให้สิทธิพิเศษทางการค้า และการลงทุนแก่ประเทศที่เข้าร่วม โดยไม่ขัดกับ WTO (หากปฏิบัติตามเงื่อนไข) ซึ่งจะทำให้มีการ

ขยายการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ที่ร่วมทำเขตการค้าเสรี และในทางกลับกัน ก็เท่ากับส่งผลกระทบต่อประเทศที่อยู่นอกกลุ่มที่จะค้า และลงทุนกับประเทศ ที่อยู่ในกลุ่มเขตการค้าเสรีได้น้อยลง จึงเป็นแรงกระตุ้นให้หันมาพิจารณาจัดทำเขตการค้าเสรี กับประเทศอื่นด้วยเช่นกัน

- หลายประเทศได้ใช้การจัดทำเขตการค้าเสรีเป็นยุทธวิธี ในการสร้างพันธมิตรด้านเศรษฐกิจและการเมือง รวมทั้งเป็นการสร้างฐานในการขยายการค้าและการลงทุนกับประเทศหรือกลุ่มประเทศในภูมิภาคอื่นๆ ที่อยู่ห่างไกลด้วย

- ประเทศที่มีพื้นที่ขนาดเล็ก แต่มีระบบเศรษฐกิจที่เปิดเสรีเต็มที่อยู่แล้ว เช่น สิงคโปร์ และชิลี ได้ใช้ยุทธวิธีนี้อย่างแข็งขัน เนื่องจากมีระดับการเปิดเสรีสูง จึงมีโอกาที่จะได้ประโยชน์จากการเปิดตลาดของประเทศที่ร่วมทำเขตการค้าเสรีได้มาก เช่น สิงคโปร์ ทำเขตการค้าเสรีกับญี่ปุ่น เป็นต้น

13.3 แนวทางการพิจารณาเลือกประเทศที่จะจัดทำเขตการค้าเสรี

หลักการพิจารณาที่สำคัญ

1. สถานะของประเทศคู่ค้า เช่น ขนาดและความเติบโตของเศรษฐกิจ จำนวนประชากร ระดับรายได้ต่อหัวของประชากร ศักยภาพและบทบาททางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค และระดับโลก สถานะและศักยภาพในทางการค้าและการลงทุนกับไทย เป็นต้น

2. ระดับความเกื้อกูลกัน (Complementary) ทางเศรษฐกิจ การค้า ทั้งในด้านโครงสร้างการผลิต การค้าและการลงทุน

3. ประโยชน์สุทธิที่ไทยจะได้รับ การทำเขตการค้าเสรี ต้องรวมสินค้าเกษตร ซึ่งเป็นสินค้าออกสำคัญของไทย และต้องสอดคล้องกับเงื่อนไขของ WTO คือ ครอบคลุมการค้าสินค้า หรือบริการสาขาต่างๆ มากพอ (Substantially all trade in products : substantial sectoral coverage)

อย่างไรก็ดี เนื่องจากการทำเขตการค้าเสรี เป็นกลยุทธ์ ในการสร้างพันธมิตรทั้งทางเศรษฐกิจ และการเมือง การเลือกประเทศที่จะมาเป็นพันธมิตร นอกจากมีข้อพิจารณาในด้านเศรษฐกิจแล้ว ก็ย่อมมีข้อพิจารณาด้านการเมือง ประกอบกันด้วย ทั้งนี้ เจตนาารมณ์ทางการเมือง (Political Will) มักจะเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ชี้้นำให้ประเทศสองฝ่ายหันหน้ามาเจรจาทำเขตการค้าเสรี

โอกาสและผลกระทบ...ในการจัดตั้งเขตการค้าเสรี

โอกาส กระทบ สำหรับประเทศที่ร่วมในเขตการค้าเสรี: ต่อประเทศที่ร่วมในเขตการค้าเสรี :

- เพิ่มพูนการค้าและการลงทุน (Trade and Investment Creation) เมื่อมีการลด/ยกเลิกข้อกีดกัน ทำให้การค้าและการลงทุนระหว่างประเทศสมาชิกภายในกลุ่มเพิ่มขึ้น และมีการขยายความร่วมมือกันทางเศรษฐกิจการค้าระหว่างกันในระยะยาว
- เป็นการสร้างพันธมิตรซึ่งจะช่วยเพิ่มอำนาจ ในการเจรจาต่อรองกับประเทศอื่นๆ
- ดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ เพราะการที่มีขนาดใหญ่ขึ้นกว่าเดิม และมีการขจัดอุปสรรคทางการค้า และการลงทุนระหว่างกันทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำลง
- ผลกระทบต่ออุตสาหกรรมในประเทศโดยเฉพาะอุตสาหกรรม ที่ยังไม่แข็งแกร่ง ต่อประเทศนอกเขตการค้าเสรี
- เกิดการเบี่ยงเบนทางการค้าและการลงทุน(Trade and Investment Diversion) เมื่อมีการลด/ยกเลิกข้อกีดกัน ทำให้มีการนำเข้าสินค้าจากประเทศนอกกลุ่ม ลดน้อยลง

13.4 ขั้นตอนและระยะเวลา ในการจัดตั้งเขตการค้าเสรี

การจัดตั้งเขตการค้าเสรี มีขั้นตอนการดำเนินการทั้งภายในประเทศ และการดำเนินการร่วมกับประเทศที่เป็นคู่เจรจา ซึ่งแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนสำคัญ คือ (1) การศึกษา ร่วมกันเพื่อประเมินประโยชน์และผลกระทบจากการทำเขตการค้าเสรี และ (2) การเจรจาจัดทำเขตการค้าเสรี ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงานทั้งในภาครัฐและเอกชน การจัดทำเขตการค้าเสรีทวิภาคี (สองประเทศ) ในกรณีทั่วไป จะใช้เวลาประมาณ 2 ปีครึ่ง - 3 ปีครึ่ง ก่อนที่จะมีการปฏิบัติตามความตกลงตั้งเขตการค้าเสรี และในกรณีเร่งด่วนจะใช้เวลาประมาณ 1 ปีครึ่ง - 2 ปีครึ่ง

13.5 แนวนโยบาย ไทยกับการทำเขตการค้าเสรี

ไทยเป็นสมาชิกเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area : AFTA) ซึ่งตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2535 เพียงกลุ่มเดียว พันธกรณีในกรอบ AFTA จะมีผลให้อัตราภาษีศุลกากรที่เก็บจากสินค้าส่วนใหญ่ ที่ค้าขายกันภายในอาเซียน ลดลงเหลือ 0-5% ในปี พ.ศ. 2545 (ค.ศ. 2002) และอัตราภาษีศุลกากร ที่เก็บจากสินค้าทุกรายการ จะลดลงเหลือร้อยละ 0 ในปี พ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2010)

รัฐบาลไทย มีนโยบายเชิงรุกในการขยายความสัมพันธ์ ทางเศรษฐกิจ และสร้างพันธมิตรที่แน่นแฟ้นกับประเทศคู่ค้า โดยเน้นการเจรจาสิทธิเพื่อแก้ไข ป้องกันปัญหาอุปสรรค และหาช่องทางขยายการค้าและการลงทุน การทำเขตการค้าเสรีกับประเทศคู่ค้าเป็นยุทธวิธีสำคัญด้านหนึ่ง ที่ใช้เพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว โดยให้ความสำคัญลำดับต้น แก่ประเทศที่เป็นหรือมีแนวโน้มที่จะเป็นตลาดใหญ่ของไทย

13.6 การทำเขตการค้าเสรี (FTA) ของไทยกับประเทศต่าง ๆ

สำหรับการทำเขตการค้าเสรี (FTA) ของไทยกับประเทศต่าง ๆ รัฐบาลตระหนักถึงความจำเป็น จึงกำหนดให้การจัดทำเขตการค้าเสรีเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญ และจะเดินหน้าต่อไปในเชิงรุกอย่างไม่หยุดยั้ง เพื่อให้ครอบคลุมทุกประเทศ ซึ่งขณะนี้ประเทศไทยมีการเจรจาจัดทำเขตการค้าเสรีระดับทวิภาคีกับประเทศต่าง ๆ และได้มีการลงนามในกรอบความตกลงแล้ว 4 ประเทศ ได้แก่ อินเดีย บารห์เรน เปรู และจีน กับอีก 1 กลุ่มประเทศ คือ BIMSTEC (บังกลาเทศ ภูฏาน อินเดีย พม่า เนปาล ศรีลังกา และไทย) และยังสามารถเจรจาอย่างจริงจังกับประเทศอื่น ๆ อีก ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย เม็กซิโก และนิวซีแลนด์ ซึ่งสามารถสรุปผลการเจรจาที่ได้ดำเนินการไปแล้ว ดังนี้

13.6.1 ไทย-อินเดีย

ประเทศอินเดียเป็นประเทศที่มีบทบาทสำคัญ ต่อเศรษฐกิจของเอเชียและของโลก และเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทยมาเป็นเวลาช้านาน แต่ถึงแม้การค้าระหว่างไทยและอินเดียมีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง แต่ยังมีปัญหาอุปสรรคทางการค้าระหว่างกันอยู่มาก ทั้งสองจึงได้ตกลงจัดทำเขตการค้าเสรี โดย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้เสนอทำเขตการค้าเสรีกับอินเดีย ในระหว่างการเยือนอินเดีย เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2544 และได้มีการลงนามสำหรับการเปิดเสรีสินค้าเร่งลดภาษี (Early Harvest) กลุ่มแรกจำนวน 82 รายการ กับอินเดีย และมีผลบังคับใช้ ตั้งแต่ 1 กันยายน 2547 และจะทยอยลดภาษีลงปีละ 25 % โดยวัตถุประสงค์เพื่อลดภาษีให้เหลือ 0% ภายในวันที่ 1 กันยายน 2549 ต่อมาได้มีการเจรจากันอีกหลายครั้งในปี 2547 จนบรรลุสาระสำคัญของกรอบความตกลงว่าด้วยการจัดตั้งเขตการค้าเสรี ไทย-อินเดีย กรอบคลุมการเปิดเสรีทั้งในด้านการค้าสินค้า การบริการ และการลงทุน รวมทั้งส่งเสริมความร่วมมืออย่างกว้างขวางในด้านอื่น ๆ คือสินค้า 82 รายการ ลดภาษีเหลือ 0 % ภายในปี 2549 สินค้าทั่วไปลดภาษีเหลือ 0% ภายในปี 2553 และสินค้าอ่อนไหวอยู่ระหว่างการเจรจา

การทำเขตการค้าเสรีกับอินเดีย (FTA) ซึ่งเป็นตลาดใหญ่ ไทยประเมินว่าน่าจะช่วยเพิ่มมูลค่าการส่งออกของไทยได้มากขึ้น และยังสามารถส่งสินค้าผ่านอินเดียไปประเทศอื่นๆ ในเอเชียใต้ได้ ซึ่งเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยที่ไทยจะได้รับประโยชน์จากการนำเข้าวัตถุดิบราคาถูกจากอินเดีย เช่น เครื่องเพชรพลอย เหล็กและเหล็กกล้า เป็นต้น

13.6.2 ไทย-บาห์เรน

ในระหว่างการเยือนประเทศบาห์เรนของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ระหว่างวันที่ 10-11 มิถุนายน 2545 ผู้นำทั้งสองฝ่ายได้ออกแถลงการณ์ร่วม จะเริ่มการจัดทำเขตการค้าเสรีระหว่างไทยกับบาห์เรน ต่อมาได้จัดทำกรอบความตกลง ว่าด้วยการเป็นพันธมิตรทางเศรษฐกิจ ระหว่างไทย-บาห์เรน (Frame work Agreement between Bahrain and Thailand on Closer Economic Partnership) และได้มีการจัดตั้ง Technical Working Group (TWG) เพื่อเจรจา และจัดทำ Framework Agreement (FA) และต่อมาได้มีการเจรจาตกลงถึงการลดภาษีขั้นต้นก่อน (Early Harvest) เปิดเสรีนำร่อง 626 รายการ โดยมีอัตราภาษีอยู่ที่ร้อยละ 0 และร้อยละ 3 (ซึ่งจะลดลงเหลือ ร้อยละ 0 ภายในวันที่ 1 มกราคม 2005) บาห์เรนจะเป็นคู่ค้าที่สำคัญของไทย เนื่องจากทั้ง 2 ประเทศมีโครงสร้างการผลิตที่เกื้อกูลกันมากกว่าจะเป็นคู่แข่งกัน โดยบาห์เรนมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่สำคัญได้แก่ ก๊าซธรรมชาติ น้ำมัน ในขณะที่ไทยมีผลผลิตทางการเกษตร เช่น ข้าว ผัก ผลไม้ ส้ม และอัญมณีเครื่องประดับ เป็นต้น นอกจากนี้ไทยยังได้รับผลประโยชน์จาก บาห์เรน เป็นประตู (Gateway) เพื่อส่งออกสินค้าผ่านไปยังตะวันออกกลาง

13.6.3 ไทย-เปรู

จากการหารือระดับทวิภาคี ระหว่างประธานาธิบดีเปรู กับนายกรัฐมนตรีไทย ในช่วงการประชุมผู้นำเปด เมื่อเดือน ตุลาคม 2545 ที่ประเทศเม็กซิโก ทั้งสองฝ่ายได้มีการหารือถึงการจัดทำ เขตการค้าเสรี (FTA) ไทย-เปรู ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการเจรจา ยังไม่บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ที่ผู้นำทั้ง 2 ต้องการให้มีการลงนามความตกลง โดยทางเปรูซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนาต่ำกว่าไทย เป็นห่วงสินค้าด้านการเกษตรภายในประเทศกลัวไทยส่งจะเข้าไปแข่งขันในตลาด สำหรับเป้าหมายของไทย ต้องการทำเอฟทีเอกับเปรู มีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ จากการเข้าไปทำธุรกิจอุตสาหกรรมแปรรูปป่าไม้ ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ในเปรู และเป็นประตู (Gateway) เข้าสู่ตลาดกลุ่มประเทศลาติน

อเมริกา ซึ่งการเจรจามีความคืบหน้า 70% และมีเป้าหมายจะให้แล้วเสร็จในปี 2547 และคาดว่าจะสรุปผลเบื้องต้น ในเรื่องการเปิดตลาดระหว่างกันได้ ในระหว่างการประชุมผู้นำเอเปค ที่ซิดี

13.6.4 อาเซียน-จีน

สมาชิกอาเซียนต่างเห็นพ้อง ให้จัดทำเขตการค้าเสรี (FTA) กับจีน ประเทศไทยในฐานะ เป็นสมาชิกอาเซียน ได้ร่วมกับอาเซียนลงนามกรอบความตกลง เพื่อจัดตั้งเขตการค้าเสรีกับจีน เมื่อเดือน พฤศจิกายน 2545 ณ กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา ผู้นำอาเซียน ทั้ง 10 ประเทศ และผู้นำจีนได้ร่วมลงนาม ในกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อาเซียน-จีน (Framework Agreement on Comprehensive Economic Cooperation between ASEAN and China) โดยกรอบความตกลงดังกล่าว ครอบคลุมการเปิดเสรีทั้งด้านการค้า สินค้า บริการ การลงทุน และการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ในสาขาต่างๆ เช่น การเกษตรกรรม การพัฒนาเทคโนโลยี เป็นต้น

13.6.5 ไทย-สหรัฐอเมริกา

ปัจจุบันประเทศสหรัฐอเมริกา จัดเป็นตลาดส่งออกที่สำคัญอันดับหนึ่ง ของไทย ในการเจรจาจัดตั้งเขตเสรีการค้า ไทย-สหรัฐอเมริกา เกิดจากการไปเยือนสหรัฐอเมริกา ของนายกรัฐมนตรีและคณะ เมื่อเดือนธันวาคม 2544 ฝ่ายไทยได้เสนอให้มีการศึกษาทำเขตการค้าเสรี ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา และต่อมาในระหว่างการประชุมรัฐมนตรี เอเปค ครั้งที่ 14 ที่ประเทศเม็กซิโก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ของไทย ได้หารือทวิ ภาคกับผู้แทนการค้าของสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2545 และได้ลงนามในกรอบ ความตกลง ว่าด้วยการค้าและการลงทุน ระหว่างไทย-สหรัฐอเมริกา สำหรับการดำเนินการ ในขั้นตอนต่อไป จะจัดให้มีการประชุมระหว่างสองฝ่ายโดยเร็ว เพื่อดำเนินงานตาม แผนงาน ที่กำหนดไว้ ซึ่งหากได้จัดทำเขตการค้าเสรีสำเร็จ ไทยมีความคาดหวังว่า จะทำให้ลดปัญหา อุปสรรคทางการค้า โดยเฉพาะมาตรการที่ไม่ใช่ภาษี (Non-Tariff Barriers) ระหว่างกันได้ มากขึ้น

13.6.6 ไทย-ญี่ปุ่น

การเจรจาจัดตั้งเขตการค้าเสรีทวิภาคี ระหว่างไทย-ญี่ปุ่น ได้เริ่มขึ้นใน ระหว่างการเยือนญี่ปุ่นของ พ.ต.ท.ทักษิณ นายกรัฐมนตรี เมื่อเดือน พฤศจิกายน 2544 ทั้ง สองฝ่ายได้หารือถึงการเสริมสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจ รวมทั้งการทำเขตการค้าเสรี

โดยในการประชุมหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น ครั้งที่ 9 (The Ninth Meeting of Japan-Thailand Economic Partnership Consultation : CEPS) เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2545 ณ กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น ทั้งสองฝ่ายได้จัดทำ TOR ของคณะทำงานหุ้นส่วน เศรษฐกิจ ไทย-ญี่ปุ่น (Working Group on Japan-Thailand Economic Partnership) ซึ่ง หากการเจรจาจัดทำเขตการค้าเสรีดังกล่าวบรรลุผลสำเร็จ ไทยจะได้ประโยชน์อย่างมาก แต่การเจรจาเอฟทีเอ ไทย-ญี่ปุ่น เป็นไปอย่างช้าๆ ปัญหาส่วนใหญ่ เกิดจากญี่ปุ่นมีเงื่อนไข และ ข้อยกเว้นมากมายโดยเฉพาะสินค้าเกษตร 4 รายการ มีความแข็งแกร่งในการเจรจา ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง น้ำตาล และไก่เนื้อ นอกจากนี้ญี่ปุ่นยังมีมาตรการที่ไม่ใช่ภาษี อย่างเข้มงวด แต่อย่างไรก็ตามทางฝ่ายไทยยืนยันจะเจรจาเดินทางต่อไป ขณะนี้คณะกรรมการ ทำงานอยู่ระหว่างการเจรจา คาดว่าจะแล้วเสร็จภายในปีนี้

13.6.7 ไทย - ออสเตรเลีย

การเจรจาทางการค้าระบบทวิภาคี ระหว่างไทยกับออสเตรเลีย ทั้งสองฝ่ายได้เริ่ม ศึกษาวิจัยร่วมกันถึงความเป็นไปได้ ตั้งแต่ปี 2544 ขณะนี้การเจรจาเสร็จสิ้นลงแล้วและมีการลงนามความตกลงการค้าเสรีไทย-ออสเตรเลีย เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2547 จะมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 1 มกราคม 2548 เป็นต้นไป โดยทั้ง 2 ประเทศได้ประกาศร่วม ความตกลงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้น (CER : Closer Economic Relation) โดย ออสเตรเลียจะลดภาษีเหลือ 0% ในวันแรกที่มีความตกลงมีผลบังคับใช้ จำนวน 83.28% ของรายการทั้งหมด และภายใน 5 ปี จะทยอยลดภาษีสินค้าอีก 12.85% โดยจะเหลือเพียงสินค้าหมวดเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งเป็นสินค้านำเข้าจำนวน 3.91% ของรายการสินค้าทั้งหมด ที่จะลดภาษีเหลือ 0% ในอีก 5 ปีข้างหน้า

สำหรับไทยจะได้รับประโยชน์ทางด้านธุรกิจบริการ ซึ่งออสเตรเลียจะอนุญาตให้คนไทยเข้าไปลงทุนในสาขาธุรกิจต่างๆ 100% เช่น สถานบันเทิง อาหาร ที่ปรึกษา ด้านกฎหมาย และช่างซ่อมรถยนต์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังอนุญาตให้ผู้บริหาร ผู้จัดการ ผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้งผู้ติดตามเข้าไปทำงานคราวละ 4 ปี และต่ออายุได้ไม่เกิน 10 ปี สำหรับ ปัญหาอุตสาหกรรมไทย ที่จะมีผลกระทบอย่างมากได้แก่ อุตสาหกรรมโคนม เนื่องจาก อุตสาหกรรมโคนมของออสเตรเลีย มีความแข็งแกร่งเหนือกว่า และมีต้นทุนต่ำกว่า จะเข้ามาตีตลาดในประเทศไทยมากขึ้น

13.6.8 ไทย-เม็กซิโก

การเจรจาจัดทำเขตการค้าเสรีไทย-เม็กซิโก เกิดขึ้นในระหว่างการประชุมรัฐมนตรีเอเปค ที่เม็กซิโก เมื่อเดือนพฤษภาคม 2545 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ไทย และนาย Luis Ernesto Derbez รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรของเม็กซิโก ได้ร่วมลงนามบันทึกการหารือ (Agreed Minutes) จัดตั้งคณะทำงานในลักษณะพันธมิตรทางธุรกิจระหว่างเม็กซิโกกับไทย (Working Group on Mexico-Thailand Strategic Alliance) เพื่อติดตามและแก้ไขปัญหา พร้อมทั้งพัฒนาการค้าและการลงทุนระหว่างกัน ซึ่งขณะนี้อยู่ในระหว่างการเจรจา ยังไม่มีความคืบหน้ามากนัก

13.6.9 ไทย-นิวซีแลนด์

การเจรจาเพื่อจัดทำเขตการค้าเสรี ไทย-นิวซีแลนด์ (Thailand-New Zealand Closer Economic Partnership: CEP) โดย พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี และนาง Helen Clark นายกรัฐมนตรีนิวซีแลนด์ ได้หารือกันระหว่างการประชุมผู้นำเอเปค เมื่อเดือน ตุลาคม 2546 ที่กรุงเทพฯ และเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2002 ผู้นำไทยและนิวซีแลนด์ เห็นชอบให้ทำการศึกษาความเป็นไปได้ในการทำความตกลง ว่าด้วยการเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้น (Closer Economic Relations : CER) การเจรจามีความคืบหน้า และขณะนี้อยู่ระหว่างทำการศึกษา เพื่อเจรจาแลกเปลี่ยนการจัดทำเขตการค้าเสรี (FTA) ซึ่งจะครอบคลุมการค้าสินค้า การค้าบริการ การลงทุน และได้มีการจัดตั้งคณะเจรจา เพื่อประชุมเต็มคณะ และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเจรจาในรายละเอียดต่อไป

บทสรุป

เขตการค้าเสรี (Free Trade Area : FTA) หมายถึงการรวมกลุ่มเศรษฐกิจ โดยมีเป้าหมายเพื่อลดภาษีศุลกากรระหว่างกันภายในกลุ่มให้เหลือน้อยที่สุด หรือเป็น 0% และใช้อัตราภาษีที่สูงกว่ากับประเทศนอกกลุ่ม ในอดีตการจัดตั้งเขตการค้าเสรีส่วนใหญ่ มักจะทำกันในระดับพหุภาคี หรือหลายๆ ประเทศ เช่น EU (European Union), AFTA (ASEAN Free Trade Area), NAFTA (North American Free Trade Area) เป็นต้น ในปัจจุบันการจัดตั้งเขตการค้าเสรีของประเทศต่างๆ แตกต่างไปจากเดิม คือ ไม่ได้จำกัดเฉพาะประเทศในภูมิภาคเดียวกัน ประเทศที่อยู่ต่างภูมิภาคกันก็ร่วมมือในลักษณะนี้ ไม่จำกัดว่าต้องทำเป็นกลุ่มประเทศ เขตการค้าเสรีใหม่ ที่จัดตั้งขึ้นหลายกรณี เป็นการตกลงระหว่างสองประเทศ

เช่น สิงคโปร์กับนิวซีแลนด์ และสิงคโปร์กับญี่ปุ่น หรือระหว่างกลุ่มประเทศกับหนึ่งประเทศ เช่น สหภาพยุโรปกับเม็กซิโก เป็นต้น นอกจากด้านการค้าสินค้า (Goods) แล้ว ยังครอบคลุมถึงด้านบริการ (Services) การลงทุน และมีการประสานนโยบาย ด้านสังคมระหว่างกันด้วย เช่น สิ่งแวดล้อม แรงงาน สิทธิมนุษยชน และความเป็นประชาธิปไตย เป็นต้น การที่ประเทศต่างๆ ให้ความสนใจจัดทำเขตการค้าเสรี มีเหตุผลหลายประการ ได้แก่ ความล้มเหลวของการเจรจาการค้ารอบซีแอตเติล ของ WTO เมื่อปี 2542 การที่จีนเข้าเป็นสมาชิก WTO ทำให้ประเทศต่างๆ เกิดความห่วงใยต่อศักยภาพ ด้านการแข่งขันของจีน เนื่องจากจีนเป็นประเทศที่ใหญ่ ที่จะขยายบทบาทอำนาจทางเศรษฐกิจได้มาก การทำเขตการค้าเสรีเป็นการให้แต้มต่อ หรือให้สิทธิพิเศษทางการค้า และการลงทุนแก่ประเทศที่เข้าร่วมโดยไม่ขัดกับ WTO (หากปฏิบัติตามเงื่อนไข) หลายประเทศได้ใช้การจัดทำเขตการค้าเสรีเป็นยุทธวิธี ในการสร้างพันธมิตรด้านเศรษฐกิจและการเมือง รวมทั้งเป็นการสร้างฐานในการขยายการค้าและการลงทุนกับประเทศหรือกลุ่มประเทศในภูมิภาคอื่นๆ ที่อยู่ห่างไกลด้วย ประเทศที่มีพื้นที่ขนาดเล็ก แต่มีระบบเศรษฐกิจที่เปิดเสรีเต็มที่อยู่แล้ว เช่น สิงคโปร์ และซิติ ได้ใช้ยุทธวิธีนี้อย่างแข็งขัน เนื่องจากมีระดับการเปิดเสรีสูง จึงมีโอกาที่จะได้ประโยชน์จากการเปิดตลาดของประเทศที่ร่วมทำเขตการค้าเสรีได้มาก เช่น สิงคโปร์ ทำเขตการค้าเสรีกับญี่ปุ่น เป็นต้น

การพิจารณาเลือกประเทศที่จะจัดทำเขตการค้าเสรี โดยพิจารณาจากฐานะของประเทศคู่ค้า ระดับความเกื้อกูลกัน (Complementary) ทางเศรษฐกิจ และประโยชน์ที่ไทยจะได้รับ

การทำเขตการค้าเสรี (FTA) ของไทยกับประเทศต่างๆ ที่ได้ดำเนินการไปแล้ว มีดังนี้
1) ไทย-อินเดีย 2) ไทย-บราซิล 3) ไทย-เปรู 4) อาเซียน-จีน 5) ไทย-สหรัฐอเมริกา
6) ไทย-ญี่ปุ่น 7) ไทย-ออสเตรเลีย 8) ไทย-เม็กซิโก และ 9) ไทย-นิวซีแลนด์

คำถามท้ายบท

1. เขตการค้าเสรี (Free Trade Area :FTA) หมายถึงอะไร จงอธิบาย
2. ทำไมประเทศต่างๆ ให้ความสนใจทำเขตการค้าเสรีกันมากขึ้น ด้วยเหตุผลอะไร จงอธิบาย
3. ในปัจจุบันประเทศไทยไปทำเขตการค้าเสรีระดับทวิภาคีกับประเทศอะไรบ้าง และมีความคืบหน้าอย่างไร จงอธิบายพอเข้าใจ

บทที่ 14

กฎ ระเบียบ ข้อบังคับการค้าระหว่างประเทศ

ขอบเขตของเนื้อหาเพื่อศึกษา

1. มาตรการทางด้านภาษี
2. มาตรการที่ไม่ใช่ภาษี

จากสภาวะการณ์ที่มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรงในปัจจุบัน ผู้ประกอบการธุรกิจระหว่างประเทศ หรือผู้ที่ขายสินค้าให้กับลูกค้าต่างประเทศ มักจะประสบปัญหาที่ประเทศต่าง ๆ นำมาตรการกีดกันทางการค้ามาใช้ เพื่อปกป้องคุ้มครองผู้ผลิต และผู้บริโภคภายในประเทศของตน มาตรการต่าง ๆ ดังกล่าวได้แก่ มาตรการทางด้านภาษี (Tariff Barrier) และที่ไม่ใช่ภาษี (Non-Tariff Barriers :NTBs)

14.1 มาตรการทางด้านภาษี (Tariff Barrier)

มาตรการทางด้านภาษี เป็นมาตรการกีดกันทางการค้า ที่มีความโปร่งใส โดยทุกประเทศจะกำหนดอัตราภาษีศุลกากรสำหรับสินค้าขาเข้าไว้ชัดเจน และประกาศอย่างเป็นทางการ ปัจจุบันอัตราภาษีของประเทศต่าง ๆ มีแนวโน้มลดลง โดยเฉพาะประเทศพัฒนาแล้ว ซึ่งจะมีอัตราภาษีที่เก็บจากสินค้าเข้าโดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการเจรจาเขตการค้าเสรี และการเจรจาการค้าหลายฝ่ายภายใต้ WTO รอบใหม่ที่กำลังดำเนินการอยู่ ซึ่งได้มีการเจรจาเปิดเสรีการค้าสินค้าเกษตรตั้งแต่ปี 2543 และเจรจาเปิดเสรีการค้าสินค้าอื่นๆ ตั้งแต่ปี 2545 หากการเจรจาเสร็จสิ้นและบรรลุผลสำเร็จ จะมีผลให้อัตราภาษีนำเข้าของประเทศต่าง ๆ มีแนวโน้มลดลงอีกมาก

นอกจากนี้ ความตื่นตัวในเรื่องความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การค้าระหว่างประเทศ ในรูปของเขตการค้าเสรี ก็ได้แผ่ขยายไปทั่วและเชื่อมโยงกันเป็นวงกว้าง ทั้งในระดับภูมิภาค และระดับทวีปภาคี ทั้งนี้ก็เพื่อลดภาษีศุลกากรระหว่างกัน ภายในกลุ่มลงให้เหลือน้อยที่สุด หรือเป็น 0% รวมทั้งลดอุปสรรคทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีลงอีกทางหนึ่ง ทำให้มีแนวโน้มว่าอัตราภาษีศุลกากรของประเทศต่าง ๆ จะลดลงเป็นลำดับ ภายในอนาคตอันใกล้ด้วย

ส่วนประเทศไทยของเรานั้น ได้กำหนดนโยบายเชิงรุก เพื่อขยายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และสร้างพันธมิตรที่แน่นแฟ้นกับประเทศคู่ค้าแล้ว โดยใช้การเจรจาจัดทำเขตการค้าเสรีเป็นกลไกสำคัญ กับประเทศที่เป็นหรือมีแนวโน้มที่จะเป็นตลาดใหญ่ของไทย ในลำดับต้นๆ เช่น การจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน เขตการค้าเสรีไทย-จีน การเป็นพันธมิตรทางเศรษฐกิจอย่างใกล้ชิดระหว่างไทย-บาหลีเรน ความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้นระหว่าง ไทย-ออสเตรเลีย เขตการค้าเสรีไทย-อินเดีย เขตการค้าเสรี BIMSTEC และความร่วมมือหุ้นส่วนเศรษฐกิจ ที่ใกล้ชิดระหว่างไทย-ญี่ปุ่น เป็นต้น

14.2 มาตรการที่ไม่ใช่ภาษี (Non - Tariff Barriers : NTBs)

เป็นกฎระเบียบข้อบังคับของภาครัฐบาลประเทศต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งโดยทั่วไป WTO อนุญาตให้ใช้ได้ในการดำเนินการส่งเสริมการค้าที่เป็นธรรม หรือใช้ในการกีดกันและจำเป็น รวมทั้งใช้เพื่อคุ้มครองชีวิต และสุขภาพของมนุษย์ พืช และสัตว์ ทั้งนี้จะต้องไม่มีการเลือกปฏิบัติอย่างไม่มีเหตุผล และ/หรือไม่มีผลต่อการกีดกันการค้าอย่างแอบแฝง และต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ ภายใต้ความตกลงที่กำกับดูแล

แม้ว่ามาตรการที่ไม่ใช่ภาษี จะมีความซับซ้อน และขาดความโปร่งใส อีกทั้งการประเมินผลกระทบที่มีต่อการส่งออก ของประเทศคู่ค้านั้นก็ทำได้ยาก แต่ก็ยังมีหลายประเทศ โดยเฉพาะประเทศพัฒนาแล้ว ต่างก็ใช้มาตรการนี้ เป็นเครื่องมือในการกีดกันการนำเข้าอย่างแอบแฝง ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นทุกวัน ขณะเดียวกันประเทศกำลังพัฒนา เช่น ไทยก็เริ่มใช้มาตรการที่ไม่ใช่ภาษี เพื่อกีดกันการค้ามากขึ้นเช่นกัน ทั้งนี้ไทยได้รับผลกระทบจากการใช้มาตรการ ที่ไม่ใช่ภาษีของประเทศคู่ค้าสำคัญ เช่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ ดังนี้

1. มาตรการด้านสุขอนามัย และสุขอนามัยพืช (Application of Sanitary and Phytosanitary Measure : SPS)

มาตรการด้านสุขอนามัย และสุขอนามัยพืช กำหนดขึ้นเพื่อให้การนำเข้า โดยเฉพาะสินค้าที่ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อมนุษย์ พืชและสัตว์ของประเทศผู้นำเข้า ทั้งนี้มาตรการที่ใช้จะต้องสอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ และ/หรือมีเหตุผลทางวิทยาศาสตร์รองรับด้วย

อย่างไรก็ดีหลายประเทศ ใช้มาตรการนี้ในการจำกัดการนำเข้าสินค้าเกษตรและอาหาร เพื่อปกป้องการผลิตในประเทศ โดยการกำหนดมาตรฐาน ที่สูงกว่ามาตรฐานระหว่างประเทศ และใช้ระยะเวลาในการตรวจสอบสินค้า และออกใบรับรองนานเกินควร ซึ่งเป็น การเพิ่มขึ้นตอน และต้นทุนการผลิตสินค้าส่งออกของไทย ทำให้ความสามารถในการแข่งขันของไทยลดลง และบางครั้งทำให้ไม่สามารถส่งออกสินค้าได้

2. มาตรการอุปสรรคด้านเทคนิค (Technical Barrier to Trade : TBT)

มาตรการอุปสรรคด้านเทคนิค เป็นมาตรการในการกำหนดมาตรฐานสินค้า ทั้งสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรม โดยกำหนดกฎ ระเบียบ ด้านเทคนิคการผลิตมาตรฐานสินค้า มาตรฐานการบรรจุหีบห่อ และการปิดฉลากสินค้า รวมถึงกระบวนการในการตรวจสอบ และการรับรองคุณภาพสินค้า

ประเทศผู้นำเข้าส่วนใหญ่จะใช้มาตรการนี้กับไทย โดยกำหนดให้ต้องทำการทดสอบมาตรฐานสินค้าในต่างประเทศ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูง และอาจต้องทำการทดสอบซ้ำซ้อนจากหลายหน่วยงาน รวมทั้งกระบวนการออกใบรับรองก็ต้องใช้เวลานาน

3. มาตรการกีดกันภาษีต่อต้านการทุ่มตลาด (Anti-Dumping : AD)

มาตรการกีดกันภาษีต่อต้านการทุ่มตลาด เป็นมาตรการที่ประเทศผู้นำเข้าเก็บภาษีต่อต้านการทุ่มตลาดเพิ่มจากภาษีศุลกากร ที่เก็บจากสินค้านำเข้าตามปกติ เพื่อชดเชยความเสียหายในกรณีที่ประเทศผู้ส่งออกทุ่มตลาดผู้นำเข้า โดยส่งสินค้าเข้าไปขายในราคาที่ต่ำกว่าราคาหรือมูลค่าปกติ ซึ่งเป็นราคาที่ต่ำกว่า ที่จำหน่ายในประเทศผู้ส่งออก เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายต่ออุตสาหกรรมในประเทศผู้นำเข้าอย่างร้ายแรง

ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นกับประเทศไทยของเรานั้น เป็นผลจากประเทศผู้นำเข้าใช้มาตรการนี้ เพื่อปกป้องอุตสาหกรรมในประเทศ โดยดำเนินการไต่สวนเพื่อเรียกเก็บภาษีต่อต้านการ ทุ่มตลาด และการคำนวณอัตราภาษีไม่โปร่งใส รวมทั้งมีการเลือกปฏิบัติ เพื่อให้มีผลกระทบต่อผู้ส่งออกเป็นรายประเทศ รายสินค้า หรือรายบริษัท นอกจากนี้เมื่อมีการกล่าวหาว่าประเทศไทยทุ่มตลาดและประกาศว่าจะมีการไต่สวน ผลกระทบจะเกิดขึ้นทันที ก่อนกระบวนการตัดสินใจแล้วเสร็จ เนื่องจากผู้นำเข้าจะชดเชยการสั่งซื้อสินค้า เพื่อรอผลการตัดสินว่าสินค้านี้จะถูกเรียกเก็บภาษีต่อต้านการทุ่มตลาดหรือไม่ ในอัตราเท่าใด

นอกจากนี้ยังมีมาตรการกีดกันทางการค้า ที่มีใช้ภาษีอื่นที่ประเทศพัฒนาแล้ว มีแนวโน้มจะนำมาใช้มากขึ้นในอนาคต ได้แก่

1) มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการค้า (Trade-related Environmental Measures)

ปัจจุบันประเทศพัฒนาแล้ว ให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสภาพแวดล้อมเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะผลกระทบจากการผลิตวัสดุที่ใช้ผลิต ตลอดจนขบวนการผลิต และผลิตภัณฑ์เหลือใช้ ที่มีผลต่อสภาพแวดล้อม ซึ่งหากประเทศเหล่านั้น นำมาตรการนี้มาใช้ อย่างเข้มงวดมากเกินไป จะมีผลต่อต้านทุนการผลิต และกลายเป็นการกีดกันทางการค้าได้ มาตรการที่จะมีผลกระทบต่อไทยอย่างมากได้แก่ การที่สหภาพยุโรปกำหนดมาตรฐาน ในระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมมาเป็นเงื่อนไขการนำเข้าสินค้า ได้แก่

- การออกระเบียบเกี่ยวกับเศษเหลือใช้ของผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (Waste from Electrical and Electronics Equipment : WEEE) เป็นระเบียบที่กำหนดให้ผู้ผลิต ผลิตภัณฑ์ไฟฟ้า และผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อจำหน่ายใน สหภาพยุโรป (EU) ต้องรับผิดชอบต่อซากผลิตภัณฑ์ของตน ที่หมดอายุการใช้งาน ด้วยการจัดให้มีระบบการจัดเก็บ และจัดการกับเศษเหลือทิ้งของผลิตภัณฑ์ดังกล่าว เพื่อลดความเสี่ยงและผลกระทบที่อาจมีต่อสิ่งแวดล้อมในกลุ่มสหภาพยุโรป (EU) โดยเริ่มมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2547

- การจัดทำสมุดปกเขียวว่าด้วยนโยบายสินค้าครบวงจร (Green Paper on Integrated Product Policy : IPP) เป็นเอกสารจัดทำขึ้นเพื่อป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดช่วงอายุการใช้งานของสินค้า สำคัญของมาตรการดังกล่าว กำหนดให้มีการจัดเก็บภาษีสินค้า โดยคำนึงถึงผลกระทบ ที่มีต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดอายุของผลิตภัณฑ์ คาดว่า มาตรการนี้ จะเป็นอุปสรรคต่อการส่งออกสินค้าของประเทศไทย ที่ยังมีระดับการพัฒนาคุณภาพสินค้า ตลอดจนเทคโนโลยี การผลิตที่ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานที่สหภาพยุโรป (EU) กำหนด คณะกรรมาธิการยุโรป (European Commission : EC) รับผิดชอบในหลักการของ IPP เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2544

- สมุดปกขาวว่าด้วยความปลอดภัยด้านอาหาร (White Paper on Food Safety) เป็นเอกสารที่กลุ่มสหภาพยุโรป (EU) นำออกมาเผยแพร่ เมื่อเดือนมกราคม 2543 เพื่อใช้เป็นแนวทางการสร้างมาตรฐานด้านสุขอนามัย และความปลอดภัยของสินค้าอาหาร ที่จำหน่ายในกลุ่มสหภาพยุโรป (EU) โดยครอบคลุมอาหารที่ผลิตในสหภาพยุโรป (EU) และอาหารที่นำเข้าจากต่างประเทศ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคในกลุ่มสหภาพยุโรป (EU) ให้ได้

รับความปลอดภัยในการบริโภคอาหาร และยังมีฉลากเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งประเทศพัฒนาแล้วนำมาใช้อย่างแพร่หลายกับประเทศคู่ค้า คือการติดฉลากเพื่อการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งครอบคลุมถึง

- ฉลาก Green Dot เป็นฉลากที่กำหนดขึ้นโดยประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป บางประเทศ เพื่อแสดงว่าบรรจุภัณฑ์ที่ติดฉลากนี้ สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้ใหม่ (Reuse) หรือสามารถนำไปผ่านกระบวนการผลิตใหม่ (Recycle) หรือเป็นบรรจุภัณฑ์ที่มีกรรมวิธีในการกำจัดสารปนเปื้อนที่เป็นอันตราย (Hazardous Waste) อย่างเหมาะสม ทำให้ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิต และไม่ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม

- ฉลาก Eco-Label เป็นฉลากที่กำหนดขึ้นโดยประเทศในแถบยุโรป ทั้งที่อยู่ในกลุ่มสหภาพยุโรป และนอกกลุ่ม เพื่อรองรับว่าผลิตภัณฑ์ที่ติดฉลากนี้ (ยกเว้นอาหาร เครื่องดื่ม และเภสัชภัณฑ์) มีความปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนอายุของผลิตภัณฑ์ ตั้งแต่ขั้นตอนของการเตรียมวัตถุดิบ กระบวนการผลิต การบรรจุหีบห่อ การใช้งาน จนถึงการจัดการกับกากเหลือใช้ ปัจจุบันประเทศที่มีการใช้ฉลาก Eco-Label อย่างแพร่หลาย คือ ประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป ทั้ง 15 ประเทศ รวมทั้ง ไอร์แลนด์ ลิกเตนสไตน์ และสวิตเซอร์แลนด์

- ฉลาก FSC (Forest Stewardship Council) เป็นฉลากสากลที่แสดงว่า ไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ที่ติดฉลากนี้ ใช้ไม้จากป่าธรรมชาติ หรือแปลงปลูกป่า ที่มีการจัดป่าอย่างถูกต้องตามหลักการ ที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการยืนยันว่า ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ดังกล่าว มิได้มาจากการทำลายป่าธรรมชาติเพิ่มขึ้น ทั้งนี้องค์กร FSC ซึ่งเป็นองค์กรเอกชน ภายใต้ความร่วมมือของกลุ่มต่างๆ จากทั่วโลก จะทำหน้าที่ตรวจสอบ ให้การรับรอง และติดฉลาก FSC บนไม้และผลิตภัณฑ์ไม้

- ฉลากสินค้า GMOs (Genetically Modified Organisms) สินค้า GMOs หมายถึงสินค้า ที่ได้จากพืชหรือสัตว์ ที่ใช้วิทยาการสมัยใหม่ ในการตัดแต่ง หรือปรับปรุงพัฒนาพันธุกรรม เพื่อให้มีคุณลักษณะ หรือคุณสมบัติตามที่ต้องการ ซึ่งมีสหรัฐอเมริกา เป็นผู้นำ ในการผลิตอาหาร GMOs และทำการศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่อง และได้แพร่หลายไปยังประเทศกำลังพัฒนา เนื่องจากเทคโนโลยี GMOs ช่วยให้ผลผลิตอาหารเพิ่มสูงขึ้น ด้วยต้นทุนการผลิตที่ต่ำลง ในขณะที่ปัจจุบันยังไม่มีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ที่สามารถระบุว่า การบริโภคสินค้าปนเปื้อน GMOs ระดับเท่าใด จึงจะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภค

ในระยะยาว และมาตรฐานในด้านความปลอดภัยของสินค้า GMOs ก็ยังมีความแตกต่างกัน อยู่มากในแต่ละประเทศ สำหรับประเทศที่วิตกกังวลในเรื่องดังกล่าว จึงได้นำมาตรการว่าด้วยการปิดตลาดสินค้า GMOs มาบังคับใช้

2) มาตรฐานแรงงาน (Trade and Labour Standards)

เป็นมาตรการที่ประเทศพัฒนาแล้วนำเอามาตรฐานแรงงานเป็นเงื่อนไข ในการนำเข้าสินค้าโดยเฉพาะจากประเทศกำลังพัฒนา เพื่อลดความได้เปรียบด้านต้นทุนแรงงาน ของประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งมีค่าจ้าง และมาตรฐานแรงงานต่ำกว่าประเทศกำลังพัฒนาแล้ว ซึ่งอาจนำมาใช้เป็นมาตรการในการกีดกันทางการค้าได้

3) ประเด็นปัญหาทางสังคม (Social Clause)

ในอนาคตรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรปมีแนวโน้มจะหยิบยกประเด็นปัญหา ทางสังคม มาเป็นอุปสรรคทางการค้ารูปแบบใหม่ เช่น สวัสดิการทางสังคมของผู้มีรายได้น้อยและกรรมกร ปัญหาโสเภณี และโสเภณีเด็ก ปัญหายาเสพติด เป็นต้น หากทำได้สำเร็จ ประเทศทั้งสองก็สามารถจะใช้มาตรการกีดกันทางการค้ากับประเทศไทย และประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ ได้อย่างชอบธรรมภายใต้กฎเกณฑ์การค้าโลก การค้าสินค้าเกษตร และสินค้าอุตสาหกรรมของไทย จะได้รับผลกระทบค่อนข้างมาก เนื่องจากภาคเกษตรของไทยมีจุดอ่อนในเรื่องการใช้แรงงานเด็กและสตรี รวมทั้งค่าจ้างแรงงาน และสวัสดิการที่ให้แก่คนงาน ก็ต่ำกว่ามาตรฐานอย่างชัดเจน

จะเห็นได้ว่าการค้าเสรีภายใต้ข้อกีดกันทางการค้า ที่มีใช้ภาวี่ต่างๆ ดังกล่าว นับว่าเป็นเรื่องยากต่อไทยที่จะหลีกเลี่ยง และเจรจาต่อรอง ภาครัฐและเอกชนจึงต้องประสานงานอย่างใกล้ชิด และต่อเนื่อง ทั้งในด้านข้อมูลข่าวสาร กฎ ระเบียบ มาตรการทางการค้า ของต่างประเทศ รวมทั้งต้องเร่งพัฒนาระบบการผลิตการจัดการ และคุณภาพให้ได้ตามมาตรฐานสากล และสอดคล้องกับข้อกำหนดของประเทศต่างๆ เพื่อให้วงล้อการค้าไทย ขยับเคลื่อน รุดหน้าไปได้อย่างรวดเร็ว และมั่นคงตลอดเส้นทางการค้า ในยุคโลกาภิวัตน์

4) กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า (Rules of Origin)²⁰

กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า (Rules of Origin) เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่บังคับใช้ สัญชาติ เขตอาณาเดิมประเทศ และเกี่ยวข้องกับเจ้าของสินค้า และผู้ประกอบการผลิต และยังเกี่ยวโยงไปถึงทรัพย์สินทางปัญญา และผลงานวิจัยพัฒนา ซึ่งมีหลายประเทศที่มีกฎหมาย ระเบียบและหลักเกณฑ์ที่เป็นของตนเอง แหล่งกำเนิดสินค้าจึงมีประโยชน์อย่างมากในการ อ้างอิงที่มาของสินค้า และการใช้กฎระเบียบทางการค้า

ในความเป็นจริงการผลิตสินค้าอาจไม่ได้ผลิตในประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น แต่มีการนำเข้าวัตถุดิบ หรือชิ้นส่วนจากหลายประเทศ เพื่อให้ต้นทุนการผลิตต่ำ และได้ผลกำไรมากที่สุด จึงทำให้เกิดความยุ่งยาก หรือเกิดปัญหาในการระบุว่าสินค้านั้นๆ มีถิ่นกำเนิดในประเทศใด กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า (Rules of Origin) จึงมีความจำเป็นที่ต้องนำมาใช้เพื่อเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาว่า สินค้านั้นมีแหล่งกำเนิดจากประเทศใด แต่จากเงื่อนไขหรือกฎเกณฑ์การระบุแหล่งกำเนิดสินค้า มีการปฏิบัติแตกต่างกันหลายรูปแบบ ทำให้หลายประเทศนำกฎนี้มาใช้เป็นเครื่องมือในการกีดกันทางการค้า เพื่อหาผลประโยชน์ให้กับประเทศของตน

ด้วยเหตุนี้ องค์การการค้าโลก จึงได้วางแนวทางกำหนดกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า เพื่อใช้เป็นแบบอย่างเดียวกันระหว่างประเทศสมาชิกป้องกันการกีดกันทางการค้า และยังสามารถนำมาใช้ประกอบกับความตกลงอื่นๆ เช่น ความตกลงว่าด้วยการต่อต้านการทุ่มตลาด การอุดหนุนและการตอบโต้การอุดหนุนการประเมินราคาศุลกากร การแสดงเครื่องหมายการค้า มาตรการปกป้อง การจัดซื้อโดยรัฐ การเก็บข้อมูลสถิติทางการค้า และการบริหารการศุลกากรในรูปแบบต่างๆ ทั้งในรูปแบบการกำหนดปริมาณโควตา รวมทั้งการให้สิทธิประโยชน์ทางการค้าในด้านภาษีศุลกากรแก่ประเทศกำลังพัฒนา (GSP) และแก่สมาชิกในเขตการค้าเสรีเดียวกัน (FTA) เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อช่วยรักษาหรืออำนวยความสะดวกให้แก่ประเทศสมาชิก โดยเริ่มแผนดำเนินการ ตั้งแต่ปี 2538 คาดว่ากฎเกณฑ์ดังกล่าวน่าจะแล้วเสร็จในปี 2546 และสมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) ทุกประเทศจะพร้อมใช้กฎแหล่งกำเนิดสินค้าได้ในปี 2548

การพิจารณากำหนดแหล่งกำเนิดสินค้าขององค์การการค้าโลก (WTO) จะอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ ดังนี้

1. สินค้าที่กำเนิดหรือผลิตโดยใช้วัตถุดิบในประเทศทั้งหมด (Wholly Obtained Goods) เช่น พืช สัตว์ แร่ พบเห็นหรือขุดได้ในประเทศใด ให้ถือว่า มีแหล่งกำเนิดในประเทศนั้น

2. หากเป็นสินค้าที่ผลิตโดยใช้วัตถุดิบ นำเข้า วัตถุดิบนำเข้างกล่าว จะต้องได้รับการแปรสภาพอย่างเพียงพอ (Substantial Transformation) กล่าวคือ

● หากมีการเปลี่ยนแปลงอัตราศุลกากร ถือว่าเป็นสินค้าที่มีแหล่งกำเนิดในประเทศ

● หากพิกัตอัตราศุลกากรไม่เปลี่ยน หรือเปลี่ยนแปลงแต่ยังไม่ถือว่าเป็นการแปรสภาพอย่างเพียงพอ ก็ต้องผลิตตามเงื่อนไขเพิ่มเติม (Supplement Criteria) ที่กำหนด เช่น ผลิตตามกระบวนการ (Process) หรือผลิตโดยใช้วัตถุดิบนำเข้าไม่เกินร้อยละ (Percentage) ที่กำหนด จึงจะถือว่าเป็นสินค้าที่มีแหล่งกำเนิดในประเทศนั้น

ทั้งนี้การผลิตดังกล่าว จะต้องไม่เป็นการผลิตแบบง่าย ๆ (Minimal Operations or Processes) เช่น การฝังลม การแปรรูป การทำให้แห้ง เป็นต้น ซึ่งไม่ถือเป็นการแปรสภาพอย่างเพียงพอ

และในปัจจุบัน แหล่งกำเนิดสินค้าเป็นกฎเกณฑ์ข้อหนึ่ง ภายใต้อความตกลงจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศ ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์โดยตรงกับการปรับลดภาษีนำเข้า ก่อให้เกิดการขยายตัวทางการค้าและการลงทุนในทุกๆ ด้าน แหล่งกำเนิดเกี่ยวกับสินค้าแบบครบวงจร ที่เริ่มตั้งแต่ผู้ผลิต ผู้ส่งออก ศุลกากร ผู้นำเข้า จนถึงผู้บริโภค ซึ่งล้วนต้องการทราบที่มาของสินค้า หรือแหล่งกำเนิดที่แท้จริงนั้น ผู้ประกอบการผลิตสินค้าทุกราย โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริษัทข้ามชาติ ที่มีสาขาไปทั่วโลกจะให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากเกี่ยวพันกับการได้สิทธิประโยชน์ทางภาษีนำเข้า โดยจะพิจารณาลงทุน หรือย้ายฐานการผลิต ถ้าจำเป็น เพื่อให้ได้แหล่งกำเนิดที่ถูกต้อง

กฎแหล่งกำเนิดสินค้าภายใต้องค์การการค้าโลก (WTO) ที่กำลังเร่งพิจารณาอยู่นี้ หากมีผลใช้บังคับจริง ได้ในอีก 2 ปี ข้างหน้าแล้ว ประเทศสมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) ทุกประเทศ รวมทั้งไทยจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ขององค์การการค้าโลก (WTO) ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อผู้ประกอบการของไทย ทั้งด้านผลดีและผลกระทบ ดังนี้

ด้านผลดี

1. ช่วยลดการกีดกันทางการค้าที่ประเทศต่างๆ มีต่อสินค้าไทย
2. ช่วยลดความเสี่ยงและความสับสนของผู้ประกอบการในการส่งออกสินค้า ไปยังประเทศสมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) จากการใช้กฎเดียวกันในการพิจารณาแหล่งกำเนิดสินค้า
3. ช่วยปกป้องมิให้มีการนำสินค้าจากประเทศที่มีได้เป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) เข้ามาแปรรูปเพียงเล็กน้อยในประเทศสมาชิก เพื่อให้ได้แหล่งกำเนิด และได้รับสิทธิทางภาษีเช่นเดียวกับประเทศสมาชิก
4. ช่วยในการพิสูจน์หาประเทศแหล่งกำเนิดสินค้า ในกรณีที่มีการทุ่มตลาด และมีให้เกิดการหลบเลี่ยงการถูกเก็บภาษี โดยการส่งสินค้าผ่านประเทศอื่นก่อนส่งเข้ามาในไทย

ผลกระทบ

1. อาจมีผลให้สินค้าหลายชนิด ที่ไทยเคยนำเข้าวัตถุดิบมาผ่านกระบวนการผลิต เพื่อส่งออก ต้องสูญเสียแหล่งกำเนิดจากไทย และสูญเสียสิทธิประโยชน์ที่ได้

2. อาจประสบปัญหาในการระบุ ยืนยันหรือพิสูจน์แหล่งกำเนิดของสินค้า ทั้งในกรณีนำเข้าและส่งออก เนื่องจากไทยมีแต่กฎแหล่งกำเนิดภายใต้ ASEAN CEPT และ GSP ซึ่งเกี่ยวข้องกับประเทศคู่ค้าหรือประเทศสมาชิกไม่มากนัก และกฎเกณฑ์ก็ไม่มีผลละเอียดซับซ้อนเท่ากับกฎภายใต้องค์การการค้าโลก (WTO)

แต่อย่างไรก็ดี การที่ประเทศหนึ่งๆ ไม่ได้เป็นประเทศแหล่งกำเนิดสินค้า ก็ไม่ได้หมายความว่า จะเกิดความเสียหายเสมอไป เนื่องจากไทยแม้จะไม่ได้เป็นประเทศแหล่งกำเนิดของสินค้า แต่หาก แหล่งกำเนิดยังเป็นของประเทศสมาชิกองค์การการค้าโลกแล้วสินค้านั้นๆ ก็ยังได้รับสิทธิภายใต้ องค์การการค้าโลก ซึ่งเมื่อมีประเทศเข้าเป็นสมาชิกมากขึ้นแล้ว โอกาสที่จะทำการค้าระหว่าง ประเทศสมาชิกก็มากขึ้น และโอกาสที่แหล่งกำเนิดจะตกอยู่ภายในประเทศสมาชิกก็มากขึ้นเช่นกัน ดังนั้น ไทยก็คงจะไม่ได้รับผลกระทบในเรื่องของภาษีหรือมาตรการอื่นๆ ที่จะต้องใช้กับประเทศสมาชิกอย่างเท่าเทียมกัน แต่ทั้งนี้หากประเทศผู้นำเข้ามีมาตรการที่ไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน เช่น มาตรการต่อต้านการทุ่มตลาด กฎแหล่งกำเนิดก็สามารถส่งผลให้เกิดทั้งผลดี และผลเสียต่อผู้ประกอบการของไทยได้

ดังนั้น เพื่อให้ไทยได้รับประโยชน์จากการใช้กฎแหล่งกำเนิดมากที่สุด และได้รับผลกระทบน้อยที่สุด ภาครัฐและเอกชนจะต้องร่วมมือกัน ในการผลักดันการพิจารณาจัดทำกฎแหล่งกำเนิดสินค้าขององค์การการค้าโลก (WTO) ให้บรรลุผลสำเร็จตามกำหนด และเอื้อประโยชน์ต่อการส่งออกสินค้าของไทยในอนาคต

หนังสือรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) หนังสือรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า ที่ได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร คือ หนังสือรับรองฯ ที่ออกให้แก่ผู้ส่งออก เพื่อรับรองว่า สินค้าที่ระบุในหนังสือรับรองฯ ผลิตถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า และตามเงื่อนไขภายใต้ระบบสิทธิพิเศษของประเทศผู้ให้สิทธิพิเศษฯ ซึ่งจะได้รับสิทธิยกเว้น หรือลดหย่อนภาษีนำเข้า ของประเทศผู้ให้สิทธิพิเศษ ได้แก่

● หนังสือรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า แบบเอ (Certificate of Origin Form A) เป็นหนังสือรับรองฯ ที่ออกให้แก่ผู้ส่งออก เพื่อใช้ในการขอรับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรเป็นการทั่วไป (Generalized System of Preferences : GSP) โดยจะได้รับสิทธิยกเว้นหรือลดหย่อนภาษีขาเข้า สำหรับสินค้าที่ส่งออกไปยังประเทศผู้ให้สิทธิพิเศษฯ GSP ได้แก่ สหภาพยุโรป แคนาดา ญี่ปุ่น นอร์เวย์ สวิตเซอร์แลนด์ บัลแกเรีย โปแลนด์ ฮังการี สาธารณรัฐเช็ก สาธารณรัฐสโลวัก และ สหพันธรัฐรัสเซีย

● หนังสือรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า แบบดี (Certificate of Origin Form D) เป็นหนังสือรับรองที่ออกให้แก่ผู้ส่งออก เพื่อใช้ในการขอรับสิทธิพิเศษ ตามความตกลงว่าด้วยการใช้อัตราภาษีศุลกากรพิเศษที่เท่ากัน (Common Effective Preferential Tariff : CEPT) สำหรับเขตการค้าเสรีอาเซียน (Asean Free Trade Area: AFTA) ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย บรูไน เวียดนาม ลาว พม่า และกัมพูชา

● หนังสือรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า แบบ จี.เอส.ที.พี (Certificate of Origin Form GSTP) เป็นหนังสือรับรองฯ ที่ออกให้แก่ผู้ส่งออก เพื่อใช้ในการขอรับสิทธิพิเศษภายใต้ระบบการแลกเปลี่ยนสิทธิพิเศษทางการค้า ระหว่างประเทศกำลังพัฒนา (Global System of Trade Preferences:GSTP) ได้แก่ แอลจีเรีย อังกฤษ อาร์เจนตินา บังกลาเทศ เบนิน โบลิเวีย บราซิล แคนเมอรูน ชิลี โคลัมเบีย คิวบา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี เอกวาดอร์ อียิปต์ กานา กินี กายอานา เซด อินเดียน อินโดนีเซีย อิหร่าน อิรัก ลิเบีย มาเลเซีย เม็กซิโก โมร็อกโก โมซัมบิก นิการากัว ไนจีเรีย ปากีสถาน เปรู ฟิลิปปินส์ การ์ตา สาธารณรัฐเกาหลี โรมานี สิงคโปร์ ศรีลังกา ซูदान แทนซาเนีย ไทย ตรินิแดด และโตเบโก ตูนิเซีย อุรุกวัย เวเนซุเอลา เวียดนาม ยูโกสลาเวีย ซาอุดี และ ซิมบับเว

● หนังสือรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า สำหรับสินค้าหัตถกรรม (Certificate in Regard to Certain Handicraft Products) เป็นหนังสือรับรองฯ ที่ออกให้แก่ผู้ส่งออก สำหรับสินค้าหัตถกรรม ตามรายการที่กำหนดไว้ในระเบียบ การให้สิทธิพิเศษทางการค้าของสหภาพยุโรป ซึ่งจะได้รับการยกเว้นภาษีขาเข้า

● หนังสือรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ สินค้าผ้าไหม และผ้าฝ้ายทอด้วยมือ (Certificate Relating to Silk or Cotton Handloom Products) เป็นหนังสือรับรองฯ ที่ออกให้แก่ผู้ส่งออก สำหรับสินค้าผ้าไหม และผ้าฝ้ายที่ทอด้วยมือ ตามระเบียบการให้สิทธิพิเศษทางการค้า ของสหภาพยุโรป ซึ่งจะได้รับการยกเว้นภาษีขาเข้า

2) หนังสือรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า ที่ไม่ได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร คือ หนังสือรับรองฯ ที่ออกให้แก่ผู้ส่งออก เพื่อรับรองว่าสินค้าที่ระบุในหนังสือรับรองฯ มีแหล่งกำเนิดจากประเทศผู้ส่งออกหนังสือรับรองฯ จริง และใช้เป็นเอกสารประกอบการนำเข้าตามระเบียบการนำเข้า ของประเทศปลายทาง หรือตามเงื่อนไขของผู้นำเข้าเท่านั้น ไม่สามารถใช้เพื่อขอรับสิทธิพิเศษทางด้านภาษีศุลกากร ได้แก่ หนังสือรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าทั่วไป (Certificate of Origin : Form C/O ทั่วไป)

บทสรุป

1) มาตรการทางด้านภาษี (Tariff Barrier) เป็นมาตรการกีดกันทางการค้า ที่มีความโปร่งใส โดยทุกประเทศจะกำหนดอัตราภาษีศุลกากรสำหรับสินค้านำเข้าไว้ชัดเจน และประกาศอย่างเป็นทางการ

2) มาตรการที่ไม่ใช่ภาษี (Non - Tariff Barriers : NTBs) เป็นกฎระเบียบข้อบังคับของภาครัฐบาลประเทศต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ มักจะมีความลับซับซ้อน และขาดความโปร่งใส ซึ่งประเทศพัฒนาแล้ว ต่างก็ใช้มาตรการนี้ เป็นเครื่องมือในการกีดกันการนำเข้าอย่างแอบแฝง ได้แก่ มาตรการด้านสุขอนามัย และสุขอนามัยพืช (Application of Sanitary and Phytosanitary Measure : SPS) มาตรการอุปสรรคด้านเทคนิค (Technical Barrier to Trade : TBT) มาตรการเก็บภาษีต่อต้านการทุ่มตลาด (Anti-Dumping : AD) และ มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการค้า (Trade-related Environmental Measures) เช่นการออกระเบียบเกี่ยวกับเศษเหลือใช้ของผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (Waste from Electrical and Electronics Equipment : WEEE) การจัดทำสมุดปกเขียวว่าด้วยนโยบายสินค้าครบวงจร (Green Paper on Integrated Product Policy : IPP) สมุดปกขาวว่าด้วยความปลอดภัยด้านอาหาร (White Paper on Food Safety) ฉลาก Green Dot ฉลาก Eco-Label ฉลาก FSC (Forest Stewardship Council) และ ฉลากสินค้า GMOs (Genetically Modified Organisms) เป็นต้น

คำถามท้ายบท

1. จงอธิบายความหมายของคำต่อไปนี้มาพอเข้าใจ
 - 1.1 มาตรการทางด้านภาษี (Tariff Barrier)
 - 1.2 มาตรการที่ไม่ใช่ภาษี (Non-Tariff Barriers:NTBs)
2. มาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี ที่ประเทศพัฒนาแล้ว มีแนวโน้มจะนำมาใช้มากขึ้นในอนาคต ได้แก่มาตรการเกี่ยวกับอะไรบ้าง จงอธิบายมาพอเข้าใจ